БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

182 (6617) | 1953 оной сентябриин 10, четверг. | Сэн 20 мүнгэн.

Бурят-Монгол республикаяа саашадань хүгжөөхын түлөө тэмсэе!

Уржадэр манай республикын столица —Улан-Удэ городто Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Соведэй табадахи сесси дүүрэбэ. Республикын засагай дээдэ орган тон шухала удхашанартай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ, БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджет тухай Хуули БМАССР-эй Конституциин (Үндэһэн Хуулиин) 93-дахи статьяда хубилалта хэхэ тухай Хуули батлан абаһан, БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталһан байна.

Бурят-Монголой ажалшад СССР-эй Верховно Соведэй V сессиин шиидхэбэринүүдые, сесси дээрэ ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Г. М. Маленковой хэлэһэн үгые тон ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтаһан байгаа. БМАССР-эй Верховно Соведэй сессиин бухы хүдэлмэри хадаа түрэл Коммунистическэ партияа, Советскэ правительствоя тойрон манай республикын ажалшадай нигтаар жагсанхай байһаниие, олонациональна советскэ гүрэнэй арадуудай бата бүхэ хани барисаае эли тодоор дахин дахин харуулба. Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XIX съездын ба СССР-эй Верховно Соведэй V сессиин табиһан түүхэтэ зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлэн, агуехэ Эхэ оронойнгоо, республикынгаа ажахы ба культурые саашадань хүгжөөхын түлөө, арадай ажабайдалые улам һайжаруулхын түлөө Бурят-Монголой ажалшадай эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхэ хүсэлэнтэй байһан тухай арадай һунгамалнууд мэдүүлбэ.

Коммунистическэ партиин ба Советскэ правительствын үдэр бүриин анхарал оролдолгын ба туһаламжын ашаар Бурят-Монголой промышленность, хүдөө ажахы хэлбэришэгүйгөөр ургажа, ажалшадай материальна ба культурна байдал дээшэлжэ байна. БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджет энээниие эли тодоор гэршэлнэ. Манай республикадахи гүрэнэй, нютагай ба кооперативна промышленность продукци үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбөө үнгэрһэн жэлдэ —107,6 процент, энэ жэлэй долоон һара соо —100,4 процент дүүргээ. Республикын промышленность түсэбһөө гадуур нилээд ехэ арадай хэрэглэлэй товарнуудые, түлишэ болон бусад зүйлэй продукци үгөө. Хүдөө ажахымнай мүн лэ хүгжэжэ байна. Табадахи табан жэлэй үнгэрһэн үе соо колхозуудай тарилгын талмай нилээд ехэ болоо, адуу малай тоо толгой олошороо. Хүдөө ажахыда ажалые механизацилга улам дээшэлжэ байна.

БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджет доходууд ба гаргашануудай талаар 268 миллион 430 мянган түхэригэй хэмжээтэйгээр баталагдаба. Энэ жэлэй бюджедэй хэмжээн 1952 онойхидо орходоо 18 миллион түхэригөөр, дайнай урда тээхиһээ 2,2 дахин ехэ болоно. Энээнтэй хамта мүн городууд ба аймагуудай бюджедүүд ургана.

1953 оной Гүрэнэй бюджет республикын арадай ажахын түсэбтэй зохилдуулан табигдаһан ба тэрэнэй бүхы даалгабаринуудые финансировалга гүйсэд хангаха байна. Бюджедэй бүхы гаргашануудай арбанай юһэ шахуу хубинь арадай ажахые хүгжөөлгэдэ ба социально-культурна хэмжээ-ябуулгануудта зорюулагдана. Бурят-Монголой республикын хүн зон болбол энэ жэлдэ бюджедтэ үгэһэндэ орходоо 11 миллион түхэриг ехэ мүнгэ зөөри бюджедһээ абаха байна.

Парти, правительство хадаа промышленностиин ба хүдөө ажахын талаар, арадай ажабайдалай материальна болон культурна хэмжээе дээшэлүүлхэ талаар хойшолуулагдашагүй шухала зорилгонуудые табиба. Эдэ зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула республикын промышленность, хүдөө ажахы ба культурые хүгжөөхэ талаар бии байһан ехэ дутагдалнуудые шууд усадхаха, советскэ болон ажахын органуудай зүгһөө эдэ һалбаринуудые хүтэлбэрилгэ эрид һайжаруулха шухала гэжэ БМАССР-эй Верховно Соведэй V сесси дээрэ үгэ хэлэһэн депутадууд онсолон тэмдэглэбэ.

Республикын промышленностиин бухы дээрээ түсэбөө дүүргэһэн байбашье, үйлэдбэриингөө даалгабаринуудые гүйсэдхэдэггүй нилээд олон предприятинууд бии байна. Ажалай бүтээсэ ба продукциин өөрын үнэ промышленностиин бухы хүдэлмэриин шанарые тодорхойлдог гэээшэ. Гэхэ зуура, республикын промышленность продукциин өөрын үные доошолуулха түсэбые 54,5 процент, мүнгэ зөөри нөөсэлхэ түсэбые 83,3 процент дүүргээд байна. Энэ талаар илангаяа Барилгын материалнуудай промышленностиин управлениин, Нютагай промышленностиин министерствын, Хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин министерствын предприятинуудай хүдэлмэри хангалтагүй байна. Эдэ дутагдалнуудые усадхахын тула предприятинуудай, организацинуудай ажахын ба финансова бухы ажал-ябуулгые һайжаруулха шухала.

Республикын Хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй министерствын, олон аймгүйсэдкомуудай ба МТС-үүдэй хүдэлмэридэ ехэ алдуу, дутуунууд бии байна. Хүдөө ажахын хэдэн шухала һалбаринуудые хүгжөөлгэ, хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгэ мүнөө үедэ тон хангалтагүй байна. Хүдөө ажахын баян техникэ дутамагаар, бүтээсэ багатайгаар ашаглагдана. Адуу малай тоо толгой олошоруулха ба ашаг шэмэ үгэлгыень дээшэлүүлхэ түсэб муугаар дүүргэгдэнэ, хүдөө ажахын культурануудай ургаса үшөө бага байна. Овощь болон хартаабха тарилга тон муугаар эрхилэгдэнэ. Хүдөө ажахые хүгжөөлгын үндэһэн асуудалнууд — тэжээлэй база байгуулгын, газартаряалангай культурые дээшэлүүлгын, колхозно үйлэдбэриие механизацилгын ба электрификацилгын асуудалнууд хангалтагүйгөөр, болошогүй удаанаар шиидхэгдэнэ. Хүдөө ажахыгаа гээгдэнги дорой байдалда оруулһан үсөөн бэшэ колхозууд, бүхэли аймагуудшье, нэрлэбэл Хориин, Закаменай, Зэдын, Ториин, мүн бусадшье зарим аймагууд бии байна. Ниитын ажахын һулаар хүгжөөгдэһэн дээрэһээ нилээд олон колхозууд натуральна ба мүнгэн доход багаар абана, колхознигуудай ажалта үдэрнүүдтэ мүнгэ болон продуктнуудые багаар хубаана. Иимэ байдалтай саашадаа эбсэжэ болохогүй.

Партиин Центральна Комитет, Советскэ правительство хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар хэдэн шухала хэмжээнүүдые абажа байна. Хүдөө ажахые хүтэлбэрилгэ эрид һайжаруулжа, тэрэнэй саашанхи дэбжэлтэ туйлаха гээшэ республикын советскэ, хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй органуудай зорилго мүн.

Ойрын хоёр—гурбан жэлэй туршада арадай хэрэглэлэй товарнуудые үйлэдбэрилгэ эрид дэбжээхэ зорилгые амжалтатайгаар шиидхэхын тула республикын нютагай, хүнгэн ба эдеэ хоолой, кооперативна промышленностиин предприятинуудай хүдэлмэриие горьтойгоор һайжаруулха хэрэгтэй. Эдэ предприятинууд арадай хэрэглэлэй олон зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргэнэгүй, олон янзын товарнуудые дутуугаар үгэнэ. Тиихэдэ манай предприятинууд эрхим шанартай, гоё һайхан зүйлнүүдые элбэгээр гаргаха аргатайшье, ёhотойшье байна. Арадай хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүтээн гаргалгые ехэ болгохо, эдэ зүйлнүүдэй шанарыень һайжаруулха тушаа нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха шухала.

БМАССР-эй Верховно Соведэй V сесси дээрэ үгэ хэлэһэн нүхэд республикын Худалдаа наймаанай, Элүүрые хамгаалгын, Коммунальна ажахын министерствонуудэй, арад зониие хангадаг мүн бусадшье предприятинууд болон организацинуудай хүдэлмэриин алдуу, дутуунуудые шангаар шүүмжэлжэ, тэдэнэй хүдэлмэриие һайжаруулха эрилтэ хэбэ.

1953 оной арадай ажахын түсэбые амжалтатайгаар дүүргэлгэ манай республикын промышленностиие, хүдөө ажахые ба культурые саашадань хүгжөөхэ байна. Агуехэ Советскэ Союзай ба Российска Федерациин арадуудай хани барисаата бүлэ соо ажаһуужа байгаа манай Бурят-Монголой ажалшад коммунистическэ байгуулалтын гайхамшагта зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула бухы хүсэеэ, зохёон байгуулхы эршэ зоригоо үгэхэ байна.

Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын 1953 оной Гүрэнэй бюджет тухай

ХУУЛИ

Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

Статья 1. БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй табиһан, Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын 1953 оной Гүрэнэй бюджедые доходууд ба гаргашануудай талаар 268.430,0 мянган түхэригөөр баталха, тэрэнһээ гадна саашадаа дамжан орохо бюджетнэ мүнгэн зөөриин үлэгдэлнүүд 1954 оной январиин 1-дэ 8600,0 мянган түхэриг байха болоно.

Статья 2. БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджет соо арадай ажахые финансировалгада гаргашалагдахаар 36.774,5 мянган түхэриг, тэрэнһээ гадна предприятинууд болон ажахын организацинуудай өөһэдынь зөөриһөө 11.570,7 мянган түхэриг, хамтадаа 48.345,2 мянган түхэриг гаргашалхаар тогтоохо, энэнь 1952 онойхидо орходоо 12.822,5 мянган түхэригөөр ехэ болохо байна.

Статья 3. БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджет соо социально-культурна хэмжээ-ябуулгануудта хамта дээрээ 203.671,5 мянган түхэриг һомолхо. Энэ хадаа 1952 онойхидо орходоо 14.650,5 мянган түхэригөөр ехэ болохо байна. Социально-культурна хэмжээ-ябуулгануудта гаргашалагдаха түс түс гаргашануудые доро дурсагдагша хэмжээтэйгээр тогтоохо:

а) гэгээрэл болон культурын талаар—ниитэ һуралсалай эхин, долоон жэлэй ба дунда һургуулинуудта, тусхайта дунда һуралсалай заведенинүүдтэ ба научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудта; курсануудта ба хүдэлмэришэд, колхознигууд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэлые дээшэлүүлхэ бусад хэмжээ-ябуулгануудта; библиотекэнүүдтэ, Культурын байшангуудта, клубуудта, театрнуудта, хэблэлдэ ба гэгээрэлэй болон культурын талаар бусад хэмжээ-ябуулгануудта хамта дээрээ 128.556,9 мянган түхэриг, энэ хадаа 1952 онойхидо орходоо 8170,9 мянган түхэригөөр ехэ болохо байна;

б) элүүрые хамгаалгын талаар—больницануудта, диспансернүүдтэ, нарайлалгын гэрнүүдтэ, үхибүүдэй яслинуудта, санаторинуудта ба хүн зондо медицинскэ туһаламжа үзүүлдэг бусад эмхи зургаануудта; спортивна ба физкультурна хэмжээ-ябуулгануудта хамта дээрээ 72530,9 мянган түхэриг, энэ хадаа 1952 онойхидо орходоо 6558,9 мянган түхэригөөр ехэ болохо байна.

Хүн зоной элүүрые хамгаалгын хэрэгые саашадаа һайжаруулхын тулада больницанууд, поликлиникэнүүд болон медицинскэ бусад эмхи зургаануудые түхеэрэлгээр, дотор хубсаһаар, ажахын зэбсэгүүдээр эрхим һайнаар хангахын тулада 1953 ондо БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй элүүрые хамгаалгада хараалһан гаргашанууд дотор 1088,0 мянган түхэриг нэмэжэ баталха, тэрэ тоодо больницануудта дотор хубсаһа нэмэжэ абахын тулада 450,0 мянган түхэриг, медицинскэ болон ажахын хэрэгсэлнүүдые нэмэжэ абахын тулада 300,0 мянган түхэриг, элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудые капитальнаар заһабарилхын тулада 300,0 мянган түхэриг;

в) социальна тэдхэмжын талаар—ажалай инвалидуудта ба тэдэнэй бүлэнэртэ пенси болон тэдхэмжэ үгэхын тулада, инвалидуудай байшангуудые барижа байхын тулада ба бусад пенсинүүдые үгэхын тулада—хамта дээрээ 2583,7 мянган түхэриг, энэ хадаа 1952 онойхидо орходоо 55,7 мянган түхэригөөр ехэ болохо байна.

Статья 4. Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын 1953 оной республиканска бюджедые доходой ба гаргашын талаар 83.350,6 мянган түхэригөөр баталха, тэрээнһээ гадна, саашадаа дамжан орохо бюджетнэ мүнгэн зөөриин үлэгдэлнүүд 1954 оной январиин 1-дэ 1350,0 мянган түхэриг байха болоно.

Статья 5. БМАССР-эй аймагууд ба республиканска мэдэлэй городуудай 1953 оной бюджедүүдые доро дурсагдаһан сумматайгаар баталха:

Аймагуудай ба республиканска мэдэлэй городуудай нэрэ	Доходуудай ба гаргашануудай талаар	Тэрээнһээ гадна, 1954 оной январиин 1-дэ бюджетнэ мүнгэнһөө саашадаа орохо үлэгдэлнүүд
	мянган түхэригөөр	
1. Баргажанай	7.103,7	310,0
2. Баунтын	4.451,0	155,0
3. Байкало-Кударын	4.678,5	210,0
4. Бичурын	6.649,6	310,0
5. Зэдын	4.199.2	185,0
6. Яруунын	5.246.3	245,0
7. Заиграйн	9.475,5	445,0
8. Закаменай	5.128,9	205,0
9. Иволгын	4.202,8	210,0
10. Кабанскын	5.840,2	270,0
11. Хэжэнгын	4.467,6	195,0
12. Кударын	4.830,3	230,0
13. Курумканай	4.423,9	170,0
14. Кяхтын	8.103,7	330,0
15. Мухаршэбэрэй	7.310,1	350,0
16. Ахын	1.946,0	70,0
17. Прибайкальска	5.446,0	240,0
18. Хойто-Байгалай	5.137,4	220,0
19. Сэлэнгын	9.007,0	370,0
20. Тарбагатайн	4.365,3	210,0
21. Ториин	4.081,1	190,0
22. Түнхэнэй	6.670,2	330,0
23. Хориин	5.371,7	240,0
24. Бабушкин город	1.961,1	45,0
25. Городок город	5.797.9	105,0
26. Улан-Удэ город	49.184,4	1.410,0

Статья 6. 1953 ондо колхозуудһаа орохо подоходно налогһоо, хүн зонһоо орохо подоходно налогһоо, хүдөө ажахын налогһоо, СССР-эй гэрлээгүй, ганса бэе ба үсөөн бүлэтэй гражданинуудһаа орохо налогһоо, захилгаар тараагдадаг гүрэнэй урьһаламжануудһаа машинно-тракторна станцинуудай доходуудһаа, эрьесын налогһоо БМАССР-эй аймагуудай ба республиканска мэдэлэй городуудай бюджедүүдтэ орохо мүнгэн зөөриие иимэ хэмжээтэйгээр тогтоохо:

Аймагуудай ба республиканска мэдэлэй городуудай нэрэ	Орохо мүнгэн зөөри процентээр						
	Колхозуудһаа орохо подоходно налогһоо	Хүн зонһоо орохо подоходно налогһоо	Хүдөө ажахын налогһоо	СССР-эй гэрлээгүй, ганса бэе, үсөөн бүлэтэй гражданинуудһаа орохо налогһоо	Захилгаар тараагдадаг урьһаламжаһаа	Машинно-тракторна станцинуудай доходуудһаа	Эрьесын налогһоо
1. Баргажанай	25	100	45	80	70	40	54.4
2. Баунтын	20	60	30	50	30	—	48,1
3. Байкало-Кударын	25	100	35	100	70	40	39,0
4. Бичурын	30	100	30	100	50	40	56,1
5. Зэдын	20	100	40	100	70	40	74,9
6. Яруунын	30	100	80	100	100	40	96,6
7. Заиграйн	30	20	10	50	30	40	9,3
8. Закаменай	40	100	50	100	60	40	77,2
9. Иволгын	30	50	40	50	50	40	25,7
10. Кабанскын	40	60	40	50	60	40	3,2
11. Хэжэнгын	100	100	100	100	100	80	99,2
12. Кударын	70	100	80	100	100	40	97,0
13. Курумканай	20	100	30	100	70	40	99,8
14. Кяхтын	50	20	50	30	20	40	18,0
15. Мухаршэбэрэй	30	100	30	100	50	40	60,0
16. Ахын	20	50	40	60	50	—	86.6
17. Прибайкальска	20	60	40	80	50	40	29,8
18. Хойто-Байгалай	100	100	100	100	100	—	98,4
19. Сэлэнгын	20	50	30	50	50	40	28,2
20. Тарбагатайн	20	100	40	100	70	40	77,4
21. Ториин	20	100	40	100	70	40	71,4
22. Түнхэнэй	20	100	40	80	70	40	64.4
23. Хориин	25	60	40	50	50	40	18,3
24. Бабушкин город	—	40	—	40	50	—	27,9
25. Городок город	—	30	—	30	30	—	18,1
26. Улан-Удэ город	—	15	—	35	20	—	2,4

Статья 7. БМАССР-эй аймагуудай ба республиканска мэдэлэй городуудай бюджедүүдтэ 1953 ондо орохо оролгые иимээр тогтоохо:

а) ой модонһоо орохо доходһоо 40 процент,

б) үмсын ажахынуудай моридто һомологдохо гүрэнэй налогһоо 75 процент.

Статья 8. БМАССР-эй Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоое баталха гэбэл: 1952 ондо доходой талаар 264.013,5 мянган түхэриг, гаргашын талаарнь 250.598,8 мянган түхэриг байба, тиихэдэ доходуудынь гаргашаһаа 13.414,9 мянган түхэригөөр ехэ болоһон байгаа, тэрэ тоодо саашадаа дамжан орохо бюджетнэ мүнгэн зөөриин үлэгдэлнүүд 1953 оной январиин 1-дэ 7.950,0 мянган түхэриг байба.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. ЛОБСАНОВ.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город. Соведүүдэй Байшан.
1953 оной сентябриин 8.

Бурят-Монголой АССР-эй Конституциин (Үндэһэн Хуулиин) 93-дахи статьяда хубилалтануудые оруулха тухай

ХУУЛИ

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XIX съезд дээрэ партиин нэрые хубилгаһантай дашарамдуулан, мүн РСФСР-эй Конституциин 130-дахи статьятай зохилдуулан Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

Бурят-Монголой АССР-эй Конституциин (Үндэһэн Хуулиин) 93-дахи статьяда хубилалтануудые оруулжа, энэ статьяе иигэжэ найруулха:

«Статья 93. Ажалшадай интересүүдтэй зохилдуулан, арад ниитын эмхидхэлэй үүсхэл ябуулгыень ба политическэ эдэбхиень хүгжөөхэ зорилгоор, олониитын организацинуудта: профессиональна союзууд, кооперативна нэгэдэлнүүд, залуушуулай организацинууд, спортивна ба оборонно организацинууд, культурна, техническэ ба научна обществонуудта нэгэдэхэ эрхэ Бурят-Монголой АССР-эй гражданинуудта хангагдана, тиихэдэ хүдэлмэришэн ангиин, ажалша таряашадай ба ажалшан интеллигенциин зэргэһээ үлэмжэ эдэбхитэй ба ушар ёһо мэдэхэ гражданинууд болбол коммунистическэ общество байгуулхын түлөө тэмсэлдэнь ажалшадай түрүү отряд ба ажалшадай олониитыншье ба гүрэнэйшье бүхы организацинуудай хүтэлбэрилхы гол хүсэн мүн байгаа Советскэ Союзай Коммунистическэ партида һайн дураараа нэгэдэдэг байна».

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. ЛОБСАНОВ.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город.
1953 оной сентябриин 8.

Министрнүүдые ба Бурят-Монголой АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Управленинүүдэй начальнигуудые томилхо тухай Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталха тухай

Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Совет иимэ томилолго хэһэн тухай Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталха гэжэ **тогтооно:**

Бурят-Монголой АССР-эй Хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй Министрээр —нүхэр **Лесик** Даниил Степановичые;

Бурят-Монголой АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй Министрээр—нүхэр **Иванов** Дмитрий Ивановичые;

Бурят-Монголой АССР-эй Культурын Министрээр—нүхэр **Сафронов** Роман Савельевичые;

Бурят-Монголой АССР-эй Нютагай ба түлишын промышленностиин Министрээр—нүхэр **Пивоваров** Николай Буиновичые;

Бурят-Монголой АССР-эй Хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин Министрээр — нүхэр **Барабанов** Константин Трофимовичые;

Бурят-Монголой АССР-эй Худалдаа наймаанай Министрээр—нүхэр **Данилов** Владимир Сагахановичые;

Бурят-Монголой АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи харгы замай ба транспортна ажахын Управлениин начальнигаар—нүхэр **Цыреторов** Балдан Урьяковичые;

Бурят-Монголой АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи барилгын материалнуудай промышленностиин Управлениин начальнигаар—нүхэр **Сурков** Василий Федоровичые.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. ЛОБСАНОВ.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город.
1953 оной сентябриин 8.

Нүхэр Л. П. Сабуровые Бурят-Монголой АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшын уялгануудһаа сүлөөлхэ тухай Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые баталха тухай

Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

Нүхэр **Сабуров** Леонид Павловичые бэеынгээ муудаһан дээрэһээ тэрэнэй бариһан мэдүүлгын ёһоор Бурят-Монголой АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшын уялгануудһаа сүлөөлхэ.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. ЛОБСАНОВ.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город.
1953 оной сентябриин 8.

Нүхэр Н. И. Борисовые Бурят-Монголой АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшоор томилхо тухай Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые баталха тухай

Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Соведэй **тогтоохонь:**

Нүхэр **Борисов** Николай Ивановичые Бурят-Монголой АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшоор томилоод, Бурят-Монголой АССР-эй Гүрэнэй Түсэблэлгын Комиссиин Түрүүлэгшын уялгануудһаа тэрэниие сүлөөлхэ.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. ЛОБСАНОВ.

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город.
1953 оной сентябриин 8.

БМАССР-эй Верховно Соведэй V сесси

БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджет тухай ба 1952 оной Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай БМАССР-эй Финансын министр нүхэр К. М. Мадаевай элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ

1953 оной сентябриин 8-да Соведүүдэй хоёрдохи байшангай Сталинска зал соо БМАССР-эй Верховно Соведэй V сесси хүдэлмэрөө үргэлжэлүүлһэн байна.

Үглөөнэй 9 часта заседани эхилбэ. БМАССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **М. М. Могнонов**, тэрэнэй орлогшонор **И. М. Трофимов, А. С. Удаев, Н. А. Павлуцкая, Д. Б. Раднаева** гэгшэд түрүүлэгшын столдо ерэжэ һууба.

Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын 1953 оной Гүрэнэй бюджет ба БМАССР-эй 1952 оной Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай республикын Финансын министр нүхэр **К. М. Мадаевай** элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэ болобо.

— СССР-эй Верховно Соведэй V сесси дээрэ баталагдаһан СССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджет, мүн тэрэшэлэн РСФСР-эй ба БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджедүүд болбол Коммунистическэ партиин ба Советскэ правительствын хүтэлбэри доро советскэ арадай туйлаһан гайхамшагта амжалтануудые гэршэлэн харуулна. Политическэ ба культурна талаараа манай социалистическэ Бурят-Монголой хүгжэһэн хүгжэлтэ советскэ социалистическэ байгуулалтын илагдашагүйе, манай партиин национальна политикын сэсэн мэргэн байһые дахинаа тодорхойлно,—гэжэ депутат **Н. П. Соседенко** мэдүүлбэ.

Советскэ засагай үедэ бидэнэрэй туйлаһан амжалтануудые манай республикын столица — Улан-Удэ городой жэшээ дээрэһээ эли тодоор харуулжа болоно, — гээд тэрэ саашань үгөө үргэлжэлүүлбэ.

Нүхэд депутадууд! Манай городой томохон район болохо Железнодорожно районшье һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд ургаһан байна. Промышленностиин ба транспортын предприятинуудай олошорхотой хамта, социалистическэ шэнэ городогууд, хүдэлмэришэдэй ехэ посёлогууд эндэ бии болоо. Жэшээнь, паровозо-вагонно заводой социалистическэ городогто олон дабхар болбосон түхэлтэй байрын гоё һайхан хэдэн олон шэнэ гэрнүүд баригданхай, уужам дэлгэр үйлсэнүүд, садууд ба паркнууд бии болонхой. Энэ районой заха газарнуудта «Аршан», «Лысая гора» гэжэ хүдэлмэришэдэй посёлогууд, хэдэн шэнэ үйлсэнүүд бии болоо. Гэбэшье, эндэхи хүн зон уһанһаа ехэ холо ажаһуудаг. Водопровод бариха тухайда элдэб зүблөөнүүд, заседанинууд дээрэшье хэдэн олон удаа хэлсэгдэһэн байха. Нэгэ үедэ водопровод баригдажа эхилһэншье байха юм. Теэд энэ хэрэг эсэстээ хүргэгдөөгүй юм. Арба гаран жэлэй туршада городой барилгын генеральна түсэбтэ шалтаад лэ, ажалшадай депутадуудай Городской Совет водопровод бариха мүнгэ һомолдоггүй байха юм. Гадна, эдэ посёлогуудта худалдаа наймаан хангалтагүйгөөр дэлгэрүүлэгдэнэ. Нэгэшье фирменнэ магазин эндэ үгы. Мүн манай райондо шэнэ больница барихаар болоо. Республикынгаа ерэхэ жэлэй Гүрэнэй бюджет зохёоходоо эдэ бүгэдые хараадаа абалсаха шухала байна, — гэжэ депутат Н. П. Соседенко хэлэбэ.

— Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ республикын Министрнүүдэй Соведэй табиһан БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджет, — гэжэ депутат **Ф. И. Ангаров** хэлэбэ, — экономическа ба культурна талаараа советскэ Бурят-Монголой дам саашадаа һалбаран хүгжэжэ байһые гэршэлнэ.

Энээнние Занграйн аймагайшье бюджет мүн лэ тэрэшэлэн харуулна. Һүүлэй жэлнүүдтэ Занграйн аймагай бюджет хоёр дахинһаа үлүүгээр ехэ болоһон байна. Аймагай бюджедэй 90 шахуу процентнь һургуулинуудта, больницануудта, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудта, аймагайнгаа ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ зорюулагдана гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Саашань депутат Ф. И. Ангаров элүүрые хамгаалха, культурно-ажаһуудалай барилгануудые эрхилхэ тухай асуудалнууд тушаа дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ.

— Занграйн аймаг медицинскэ кадрнуудаар ехэ дутамаг байна. Мүнөө үедэ 12 врачууд, медицинскэ дунда мэргэжэлтэй 19 хүнүүд аймаг дотор дутана. Фельдшернүүдэй үгы байһан дээрэһээ 5 фельдшерскэ пунктнууд хаагдаһан байна. Жэшээнь, Хандагатайн леспромхоз 10 гара мянган хүн зонтой юм, теэд эндэ оройдоо нэгэ врач хүдэлмэрилнэ. Аймаг дотохи ой модоной бусадшье предприятинууд мүн лэ нимэрхүү байдалтай.

Медицинскэ кадрнуудые хубаарилан табиха хэрэгтэ республикын Элүүрые хамгаалгын министерство харюусалгагүйгөөр хандана, аймагуудай онсо илгаануудые хараадаа абанагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Республикын Верховно Соведэй үзэмжэдэ табигдаһан БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджет республикынмнай арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгые бүримүһэн хангажа шадаха байна, — гээд депутат **И. А. Вторушин** мэдүүлбэ. Тиимэһээ БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджедые доходой ба гаргашыншье талаар баталха гэжэ дурадханаб.

Саашань депутат И. А. Вторушин финансова органуудай хүдэлмэридэхи дутагдалнууд тухай хэлэһэн байна.

— Аймгүйсэдкомуудай финансова таһагуудай хүдэлмэриие наринаар шалгажа байха, доходой болон гаргашыншье талаар бюджедээ дүүргэхэ хэрэгтэнь республикын Финансын министерствын зүгһөө зохистой туһаламжа тэдэнэртэ үзүүлхэ шухала, — гэжэ тэрэ хэлэбэ.

—Манай республикын бюджет,—гэжэ депутат **В. Г. Большаков** мэдүүлбэ, — национальна республикануудай ажахые ба культурые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ тухайда Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын анхарал оролдолгые эли тодоор гэршэлнэ. БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджет республикынгаа арадай ажахые ба культурые хүгжөөхэ талаар манай республикын урда табигдаһан зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэг гүйсэд хангажа шадаха байна.

Бюджедэймнай доход манай социалистическэ промышленностиин, худалдаа наймаанай, хүдөө ажахын олзо доходуудһаа эхэнхидээ бүридэнэ. Тиихэдэ хүн зоной олзо доходһоо тон бишыхан мүнгэ зөөри бюджедэй доходто оруулагдаха байна.

Партиин XIX съезд, ССР Союзай Верховно Соведэй һаяхан үнгэргэгдэһэн V сесси ажалшадай материальна хэмжээе эрид дээшэлүүлхын тулада промышленностие ба хүдөө ажахые тон ехээр хүгжөөн дэбжүүлхэ зорилго советскэ арадай үмэнэ табиһан байна гэжэ оратор хэлэбэ.

Саашань депутат В. Г. Большаков республикын хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэхи дутагдалнуудые шүүмжэлһэн байна.

— Зунай ган гасуурһаа боложо республикымнай хүдөө ажахы горьтойхон һаад түбэгтэ ородог байна. Энэ ушарһаа хүдөө ажахын культурануудай бага ургаса абадаг байнабди. Гэхэ зуура, уһа намагта ороһон, болдог бургааһанда хушагдаһан ехэхэн талмайнууд республика доторнай оройдоо ашаглагдадаггүй байха юм. Тиимэһээ ирригационно-мелиоративна зохихо хэмжээ-ябуулгануудые абаха, колхозно полинуудые уһалха, уһа намагтай газарнуудые хатааха гээшэ тон шухала. Гэбэшье, нимэ хүдэлмэри тон хангалтагүйгөөр эрхилэгдэнэ.

Малажал ехэтэй манай республика мүн бэлшээриингые газарнуудаар элбэг гээшэ. Теэд бэлшээриингээ бүхы газарнуудые, жэшээнь, Зэдын аймагай Боргойн талые, Курумканай ба Баргажанай аймагуудтахи Хүйтэнэй талые үшөө хүсэд һайнаар ашаглажа шаданагүйбди. Уһагүй байһан дээрэһээ эдэ талануд адуу малай хүсэд һайн бэлшээри боложо шадахагүй байна. Тиимэһээ эдэ газарнуудта артезанска худагуудые малтаха шухала. Теэд өөһэдынгөө хүсөөр энэ хэрэгые колхозууд шиидхэжэ шадахагүй бшуу. Тиимэһээ гидрогеологическа шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэхын тулада тусгаар ассигновани хэрэгтэй болоно. Ушар иимэһээ энэ асуудалые РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй үмэнэ табиха гээшэ тон шухала гэжэ депутат В. Г. Большаков тэмдэглэбэ.

Депутат **С. Г. Бадмаев** советскэ засагай үедэ Бичурын аймаг соо болоһон социально-экономическа айхабтар ехэ хубилалтанууд тухайда хэлэһэн байна.

—Колхозно таряашад тухайда Коммунистическэ партиин ба Советскэ правительствын эсэшэ сусашагүй анхарал оролдолгын ашаар колхозуудай ниитын ажахы жэлһээ жэлдэ бэхижэжэ, колхознигуудай материальна ба культурна хэмжээн улам дээшэлжэ байна. Һүүлэй жэлнүүдэй туршада аймагаймнай колхозууд таряанайнгаа талмайнуудые нилээд үргэдхэһэн, ороохото культурануудай, сахарна свёклын элбэг баян ургаса абадаг болоһон байна. Гадна, ниитынгээ малажалые хүгжөөхэ түсэбөө тэдэнэр амжалтатайгаар дүүргэнэ, —гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Гадна, депутат С. Г. Бадмаев аймаг доторхи худалдаа наймаанай организацинуудай, нютагай промышленностиин предприятинуудай хүдэлмэридэхи дутуу дунданууды шүүмжэлбэ.

— Манай аймаг дотор нютагай промышленностиин предприятинууд — аймпромкомбинат, Тельманэй нэрэмжэтэ промартель хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилһэн зангаараа. Тэдэнэй бүтээн гаргаһан продукцинууд шанар муутай дээрэһээ эд хэрэглэгшэдэй дунда тон гүйсэгүй байдаг.

Нютагай промышленностиин предприятинууд үйлэдбэриингөө түсэбүүдые олонхи ушарта дүүргэдэггүй, гарза гайда ородог юм. Тиихэдэ республикын Нютагай ба түлишын промышленностиин министерство аймагуудтахи өөһэдынгөө предприятинуудта зохистой туһаламжа үзүүлнэгүй, —гэжэ тэрэ шүүмжэлбэ.

— Зарим министерствонүүдэй, Бурпромсоведэй болон тэдэнэй предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, — гэжэ депутат **И. И. Логушкин** тэмдэглэбэ, — арадай хэрэглэмжын эд товарнуудые үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ зохихо анхарал хандуулнагүй, договорой ёһоор абаһан уялгануудаа дүүргэнэгүй. Бурпромсоведэй артельнүүд арадай хэрэглэмжын эд товарнуудые худалдаа наймаанай организацинуудта үгэхэ түсэбөө энэ жэлдэ оройдоо 73,4 процент дүүргээ.

Жэшээнь, Кяхтын аймпромкомбинат худалдаа наймаанай организацинуудта эд товар үгэхэ түсэбөө нёдондо оройдоо 6,8 процент, Мухаршэбэрэй аймпромкомбинат договорно уялгаяа миил 8,8 процент дүүргээ һэн. Нютагай ба кооперативна промышленностиин предприятинууд ажаһуудалай шухала хэрэгтэй зүйлнүүдые —түмэр пеэшэн, хамуур, аргамжа, дугааг, канцелярска кнобко, суурга гэхэ мэтын зүйлнүүдые мүнөө болотор хэнэгүй.

Энээниие Нютагай ба түлишын промышленностиин министр нүхэр Пивоваров, Бурпромсоведэй түрүүлэгшэ нүхэр Еременко гэгшэд яһала һайнаар мэдэбэшье, эдэ дутагдалнуудые усадхахын түлөө зохихо хэмжээнүүдые абанагүй. Жэшээнь, энэ жэлэй 7 һарын туршада нютагай ба түлишын промышленностиин предприятинууд 2700 кровать хэхэ байһан аад, оройдоо 750 кровать хэһэн, 2247 мянган түхэригэй хубсаһа оёхо аад, оройдоо 909,6 мянган түхэригэй хубсаһа оёһон байна. Тиихэдэ Бурпромсоведэй артельнүүд 630 мянган түхэригэй мебель бүтээхэ аад, оройдоо 153 мянган түхэригэй мебель хээ. Арадай ажахын 1952 оной түсэбэй ёһоор город дотор заһабарилга-оёлгын 17 мастерскойнууд, тэрэ тоодо гутал заһаха 7, хубсаһа хадхаха 8, металло-заһабарилгын 1, хүгжэмэй инструментнүүдые заһабарилгын 1 мастерской нээгдэхэ ёһотой байгаа. Теэд, мүнөө оройдоо 2 мастерской нээгдэһэн байна. Эдэ дутагдалнуудые эрид шууд усадхаха, арадай хэрэглэмжын эд товарнуудые үйлэдбэрилхэ хэрэгые тоодоггүй ябадалые болюулха шухала байна гэжэ депутат И. И. Логушкин мэдүүлбэ.

Саашань тэрэ хадаа ой модоной промышленностиин предприятинуудай хүдэлмэри тухайда тогтон хэлэһэн байна.

— Элидхэл соогоо БМАССР-эй Финансын министр нүхэр Мадаев, нэмэлтэ элидхэл дотороо БМАССР-эй Верховно Соведэй бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ депутат Ильков, мүн тэрэшэлэн үгэ хэлэһэн депутадууд Бадмаев, Логушкин гэгшэд нютагай ба түлишын промышленностиин предприятинуудай хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые тон зүб шүүмжэлээ, —гэжэ республикын Нютагай ба түлишын промышленностиин министр **Н. Б. Пивоваров** тэмдэглэбэ.

Нютагай ба түлишын промышленностиин предприятинууд өөһэдынгөө олзо доходһоо 1341,7 мянган түхэриг республикын бюджедтэ оруулха гэжэ БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджедэй проект дотор хараалагдана. Гадна, Гүрэнэй бюджедтэ 392,0 мянган түхэриг эрьесын налог оруулагдаха байна. Тиимэ дээрэһээ республикын Нютагай ба түлишын промышленностиин министерствын, тэрэнэй бүхы предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд ниитын хэрэглэмжын эд товарнуудые үйлэдбэрилэн гаргаха даалгабаряа дүүргэхын, продукциин өөрынь үные химдаруулхын, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр оролдохо зэргэтэй.

Правительствын даалгабаринуудые дүүргэхэ талаар республикын Нютагай ба түлишын промышленностиин министерство хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые абажа байна. Гэбэшье, манай министерствын олохон предприятинууд гүрэнэй түсэбтэ даалгабаринуудые гүйсэд һайнаар дүүргэнэгүй. Үргэн хэрэглэлэй эд товарнуудые үйлэдбэрилхэ түсэбөө илангаяа ассортиментын талаар зарим предприятинууд дүүргэнэгүй. Жэшээнь, Мухаршэбэрэй аймпромкомбинат 8 зүйлэй продукцинуудые гаргаха аад, оройдоо нэгэ зүйлэй, Железнодорожно райпромкомбинат 12 зүйлэй орондо миил нэгэ зүйлэй, Зэдын аймпромкомбинат 16 зүйлэй орондо оройдоо 2 зүйлэй продукци бүтээн гаргаһан байна. Манай хүдэлмэридэ бии байгаа эдэ ба бусад бүхы дутагдалнуудые усадхахын түлөө шууд оролдохо ёһотойбди. 1953 ондо республикын нютагай ба түлишын промышленностиин предприятинууд түсэбтэ даалгабаринуудаа дүүргэхэһээ гадна, мүн арадай хэрэглэмжын эд товарнуудые түсэбһөө гадуур элбэг ехээр бүтээн гаргахын түлөө бүхы хүсөөрөө тэмсэхэ байна,—гэжэ нүхэр Пивоваров мэдүүлбэ.

— Хаанта засагай үедэ манай эндэхи ажалша арад зондо медицинскэ ямаршье туһаламжа үзүүлэгдэдэггүй байһан аад, мүнөө Коммунистическэ партиин ба Советскэ правительствын анхарал оролдолгын ашаар элүүрые хамгаалха талаар манай Сэлэнгынше аймагта айхабтар ехэ амжалтанууд туйлагдаа, —гэжэ депутат **Р. О. Очиров** тэмдэглэбэ. Мүнөө үедэ аймаг доторнай 5 больница, 3 врачебнэ амбулатори, 17 фельдшерскэ ба фельдшерско-акушерскэ пунктнууд хүдэлмэрилнэ. Хүүгэдэй хэдэн яслинууд эмхидхэгдэнхэй. Гадна, санитарно-эпидемическэ, маляри үбшэ аргалха станцинууд хүдэлмэрилнэ. Нарай үхибүүдэй үбшэлхэ, үхэхэ ябадал тон хомор болонхой.

Гэхэ зуура, аймаг доторнай аргаламжа-һэргылэлгын эмхи зургаанууд үшөөл үсөөн гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Хүдөөгэй больницанууд гэр байра муутай, медицинскэ мэргэжэл ехэтэй хүдэлмэрилэгшэдөөр үсөөдэнэ. Жэшээнь, Юрөөгэй, мүн тэрэшэлэн Ноёхоной ба Үбэр-Зөөхэйн больницанууд хоёр жэлэй туршада нэгэшье врач үгы байгаа. Энээниие республикын Элүүрые хамгаалгын министерство хэдышье мэдэжэ байбал, мүнөө болотор зохихо хэмжээ абанагүй гэжэ тэрэ шүүмжэлбэ.

— Республикын Финансын министр нүхэр Мадаев нютагуудтахи финансова органуудай, республикын Финансын министерствын хүдэлмэридэхи дутагдалнууд тухайда элидхэл соогоо юушье хэлээгүй, —гэжэ депутат **Б. М. Цыренов** тэмдэглэбэ. Республикын Финансын министерствын хүдэлмэридэ горьтойхон хэдэн олон алдуу, дутагдалнууд бии. Элидхэлшэ хадаа Финансын министерствын ба тэрэнэй нютагай органуудай хүдэлмэридэхи дутагдалнууд тухайда тодорхойгоор хэлэхэ, тэдэнэй шалтагаануудые элирүүлхэ, алдуу дутуунуудаа усадхаха хэмжээнүүдые тодорхойлхо зэргэтэй байгаа. Верховно Соведэй үнгэрэгшэ сесси дээрэ Финансын министерствын хиналта-шалгалтын аппарадай хүдэлмэри тушаа хэдэн шүүмжэлэл ажаглалтанууд хэгдээ һэн. Гэбэшье, эдэ дутагдалнууд мүнөө болотороо усадхагдаагүй. Хиналта-шалгалтын аппарадай һайнаар хүдэлмэрилдэг байгаа хадань худалдаа наймаанай организацинуудай, промышленна предприятинуудай, ажахын органуудай хүдэлмэридэ тон ехэ алдуу, дутуунууд гарахагүй байгаа гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

— Мүнөө зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа бюджедэй ёһоор, 128 миллион түхэриг арадай гэгээрэлдэ зорюулагдана. Энэ хадаа нютагай бүхы бюджедэй 50 процент шахуунь болохо байна. Энээнэй ехэнхи хубинь һургуулинуудай һуралсалай-материальна базые бэхижүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаха байна, — гэжэ БМАССР-эй Гэгээрэлэй министр **И. В. Баранников** тэмдэглэбэ. Республика доторoo арадай гэгээрэлдэ зорюулагдаһан мүнгэ зөөри бүгэдэнниитын арбан жэлэй һуралсалые эрхилхэ талаар манай һургуулинуудай үмэнэ партиин XIX съездын табиһан асари ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгые гүйсэд хангажа шадаха байна. КПСС-эй XIX съездын шиидхэбэриин ёһоор, республикын Гэгээрэлэй министерство энэ жэлдэ 11 дунда, 8 долоон жэлэй һургуулинуудые шэнээр нээгээ. Политехническэ һуралсалай асуудалнуудые шиидхэхэ талаар республикымнай эрхим багшанар творческо эдэбхи үүсхэл гаргана.

Гэбэшье, манай Бурят-Монголой һургуулинууд мүнөө уеын эрилтэнүүдые үшөө гүйсэд бэелүүлжэ шаданагүй. Олонхи һургуулинууд тон муу успеваемостьтай байна. Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлые бүхы һурагшадай имагтал 76 процентнь һайнаар дүүргээ. Тэдэнэй 13 процент намарай шалгалтатай болоһон, 10 процентнь нэгэ класстаа хоёрдохи жэлээ үлэһэн байна. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, бүхы багшанарай 30 процентнь тусхай мэргэжэлгүй байна. Хоёрдохёор, зарим багшанар даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалгагүйгөөр хандана. Олохон багшанар урогуудаа муугаар үнгэргэнэ, һурагшадта тус тустань зохихо туһаламжа үзүүлнэгүй. Гадна, зарим багшанар өөрынгөө мэргэжэлые дээшэлүүлхын түлөө ёһотойгоор оролдоногүй. Мүн арадай гэгээрэлэй нютагай органуудай, республикын Гэгээрэлэй министерствын зүгһөө багшанарта зохихо туһаламжа үзүүлэгдэнэгүй гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Улан-Удын городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Гурьянов** үгэ хэлэхэ зуураа, городой 1952 оной бюджедэй дүүргэлтэ тухай тогтон хэлээ. 1953 ондо нютагай ба кооперативна промышленность валова продукцияа нилээд ехэ болгоо. Энэ жэлэй 8 һарын туршада эд товарай эрьесэ нёдондоной энэ үеынхиһөө 12 миллион түхэригөөр ехэ болоһон байна. Коммунально-ажаһуудалые хангадаг предприятинуудай хүдэлмэри зарим тэды һайжараа. Гэбэшье, үшөөл шиидхэгдээгүй асуудалнууд манда олон байна. Городской болон районно Соведүүдэй гүйсэдкомууд түсэбтэ даалгабариинь предприяти бүхэндэ дүүргүүлжэ шаданагүй, тэдэнэр худалдаа наймаанай организацинуудай ба промышленна предприятинуудай хүдэлмэридэхи дутагдалнуудтай эбсэнэ, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлнэгүй.

Нютагай ба кооперативна промышленностиин предприятинууд валова продукци гаргаха түсэбөө дүүргэбэшье, тэрэнээ ассортиментын талаар дүүргэнэгүй. Энэ жэлдэ тус предприятинууд 86 зүйлэй продукцинуудые бүтээн гаргаха байһан аад, оройдоо 34 зүйлэй продукцинуудые гаргаһан байна. Жэшээнь, зөөлэн мебель, кровать, умывальник гэхэ мэтын тон шухала хэрэгтэй зүйлнүүд манай эндэ хэгдэнэгүй. Илангаяа нютагай ба түлишын промышленностиин предприятинууд муугаар хүдэлмэрилнэ. Тус министерствын нэгэшье предприяти түсэбөө ассортиментын талаар дүүргэнэгүй. Городой худалдаа наймаанай организацинууд энэ жэлэй 8 һарын туршада 7,5 миллион түхэригэй эд товар хүн зондо дутуу худалдаһан байна.

Городой магазинуудһаа, рыногүүдһээ ажалшад хэрэгтэй зүйлнүүдээ үшөө худалдажа абажа шадахагүй байна. Рыногүүд дээрэ эдеэ хоолой зүйлнүүд үшөө үнэтэй байна. Жэшээнь, үхибүүдэй арһан гутал магазинуудта үбэлдөө байгаад лэ, харин зундаа байдаггүй гэжэ нүхэр Гурьянов шүүмжэлбэ.

—Город Гусиноозерск гээшэ манай республикын эгээн залуу город мүн болоно, —гэжэ депутат **Т. Ф. Рыбак** мэдүүлбэ. Энэ город мүнөө үедэ 15 мянга тухай хүн зонтой. Теэд город доторнай 400 һурагшадай һураха оройдоо нэгэ дунда һургуули бии юм. Гэбэшье, мүнөө тус һургуулида 1200 гаран һурагшад һуража байдаг. Энэ һургуулида классна комнатонууд дутана, эдэ бүгэдэ дээрэһээ һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие хангалтатайгаар эмхидхэхын аргагүй байна. Гадна, энэ жэлдэ хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын һургуули нээгдэбэ. Энэ һургуули байра байдалаар мүн лэ гүйсэд хангагдаагүй. Тэрэшэлэн поликлиникын, аптекын байха гэр байранууд город доторнай үгы юм. Тиимэһээ хоёрдохи дунда һургуули бариха, поликлиникын, аптекын гэр байрануудые түхеэрхэ мүнгэ зөөри республикын ерэхэ жэлэй Гүрэнэй бюджет дотор хараалхые дурадханаб гэжэ тэрэ хэлэбэ.

—БМАССР-эй Элүүрые хамгаалгын 1952 оной бюджет 1940 оной-хиһоо 2,5 дахин ехэ болоһон байна. Мүн гүрэнэй 1953 оной бюджедээр элүүрые хамгаалха хэрэгтэ 72 миллион үлүүтэй түхэриг хараалагдана. Энэ хадаа 1952 онойхиһоо 6,5 миллион түхэригөөр үлүү ехэ байна,—гэжэ депутат **В. Р. Боянова** тэмдэглэбэ. Ажалшадта медицинскэ туһаламжа үзүүлхэ талаар Советскэ правительствын олгоһон айхабтар ехэ арга боломжые гүйсэдөөр хэрэглэхэ гээшэ республикын Элүүрые хамгаалгын министерствын, тэрэнэй нютагай органуудай бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй тон шухала зорилго болоно.

Зүгөөр, республикын Элүүрые хамгаалгын министерство өөрынгөө хүдэлмэридэхи алдуу дутуунуудые үшөө удаанаар усадхана, элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудта хараалагдаһан мүнгэ зөөриие бүримүһэн ашаглажа шаданагүй, медицинскэ эмхи зургаануудые олошоруулха даалгабаряа дүүргэнэгүй гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

—«Бурмонголстрой» трестын хайнгалтагүйгөөр хүдэлмэрилһэн дээрэһээ Республиканска больница тон удаанаар баригдана. Тус трестые эрхилэгшэ нүхэр Кришталь аман үгөөрөө найдуулаад лэ, харин больница бариха хэрэгтэ зохихо анхарал хандуулнагүй. Мүн тэрэшэлэн Прибайкальска, Хэжэнгын, Бичурын аймагуудта аймагай больницанууд ехэ удаанаар баригдажа байна.

Колхозуудта нарайлалгын гэрнүүдые эмхидхэхэ, үхибүүдэй сезонно яслинуудые бии болгохо түсэб жэлһээ жэлдэ дүүргэгдэнэгүй. Жэшээнь, Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд нүхэд Очиров, Данзанов, Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Бубеев гэгшэд үхибүүдэй яслинуудые эмхидхэхэ гээшэ колхозуудта үлүү гарза болоно гэжэ тоолодог. Энэ һанал бодол тон эндүүтэй байна. Үхибүүдэй эмхи зургаануудые эмхидхэхэ, эхэнүүдтэ ажалай ба ажаһуудалай эрхим һайн условинуудые олгохо гээшэ туйлай ехэ удхашанартай гэжэ депутат В. Р. Боянова тэмдэглэбэ.

—Город Городок һүүлэй жэлнүүдэй туршада яһала болбосон түхэлтэй боложо байна,—гэжэ депутат **А. Е. Морозов** тэмдэглэбэ. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада хэдэн олон байрын гэрнүүд, шэнэ клуб, ажаһуудалай хэрэгсэлнүүдые хангаха комбинат, хүүгэдэй сад ба ясли, мүн хэдэн магазинууд баригдаа.

Гэбэшье, ажахын ба культурна байгуулалтын талаар манда үшөө ехэ дутагдалнууд бии байна. Город Городок 1952 онойнгоо бюджедые дүүргэжэ шадаагүй. Горсоведэй гүйсэдком ба эндэхи предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд бии байһан арга боломжонуудаа гүйсэд ашаглаагүй. Нютагай промышленностиин зарим предприятинууд валовой продукци гаргаха түсэбөө дүүргэбэшье, ассортиментын талаар тэрэнээ дүүргэнэгүй. Хүн зондо кинокартинанууд саг соогоо харуулагданагүй гэһэн гомодолнууд депутат намда ородог. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, Закаменай аймагай гүйсэдкомой культурын таһаг маниие киногоор хангаха байһан аад, энэ уялгаяа гүйсэд дүүргэжэ шададаггүй. Тиимэһээ ерэхэ жэлдэ город доторхи бүхы киносетиие Горсоведэй гүйсэдкомой культурын таһагта даалгаха дурадхал оруулнаб,—гэжэ А. Е. Морозов тэмдэглэбэ.

Депутат **В. И. Дубровский** республикын хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ бии байһан дутагдалнуудые элирүүлэн шүүмжэлһэн ба эдэниие усадхаха талаар партийна ба советскэ органуудай урда табигдаһан зорилгонууд тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэһэн байна.

Депутат **Д. Ц. Цыремпилон** өөрынгөө хэлэһэн үгэ соо республикын промышленностиин ба хүдөө ажахын дутагдалнууд тухайда, энэ талаар үшөө шиидхэгдээгүй байһан асуудалнууд тушаа хэлэһэн байна.

Үгэ хэлэлгын дүүрэһэнэй һүүлээр БМАССР-эй Финансын министр нүхэр **К. М. Мадаев** түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ.

Депутат **Г. Ф. Бурлаковай** дурадхалаар БМАССР-эй Верховно Совет бюджедые баталалгын нимэ гурим абаа: БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджедые доходой ба гаргашын ниитэ дүнгүүдээр голосовалха, БМАССР-эй 1952 оной Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоое доходой ба гаргашын хубиие дүүргэлгын ниитэ дүнгүүдээр голосовалха, БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджет тухай Хуулиие статья статьягаарнь голосовалха.

БМАССР-эй Верховно Совет болбол БМАССР-эй 1953 оной Гүрэнэй бюджедые, БМАССР-эй 1952 оной Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоое нэгэн һаналаар баталба. «Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын 1953 оной Гүрэнэй бюджет тухай Хуули» нэгэн һаналаар баталагдаба.

Тэрэнэй һүүлээр БМАССР-эй Верховно Совет зүблэхэ зүйлэйнгөө удаадахи асуудалда—БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталалгада оробо.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь депутат **В. Л. Островская** энэ асуудал тушаа элидхэл хэбэ. БМАССР-эй Верховно Совет болбол БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые нэгэн һаналаар баталба.

Удаань БМАССР-эй Верховно Совет Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XIX съезд дээрэ партиин нэрые хубилгаһантай дашарамдуулан, мүн РСФСР-эй Конституциин 130-дахи статьятай зохилдуулан, Бурят-Монголой АССР-эй Конституциин (Үндэһэн Хуулиин) 93-дахи статьяда хубилалта оруулха тухай Хуули батлан зэбаа.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА ДЭЭРЭ СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ МҮРЫСӨӨ УЛАМ ҮРГЭДХЭЕ

★ ★

Түрүү колхозһоо жэшээ абаха

Һүүлэй үдэрнүүдтэ Прибайкальска районой олонхи колхозуудай гэшүүдэй ба Итанцын МТС-эй механизаторнуудай дунда энэ жэлэй ургаса хуряалга болон гүрэндэ таряа тушаалгые түргэдхэхын тулада социалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэржэ байна. Колхознигууд болон механизаторнуудай патриотическа эдэбхи үүсхэлые шадамараар хүтэлбэрилэн толгойлжо шадаһан газарнуудта амжалта туйлагдаһан байна. Жэшээлхэдэ, «Заветы Ильича» колхоздо (партийна организациин секретарь нүхэр Загребин, колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Баев) таряа хуряалгын хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулагдажа, богонихон болзор соо ехэхэн хүдэлмэри хэгдээ. Сентябриин 3-най байдалаар колхоз таряа хуряаха түсэбөө 40 процент, гүрэндэ тушааха түсэбөө 65 процент дүүргэжэ, аймагай колхозуудай дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ түрүүлжэ гараба. Гүрэндэ таряа тушаалгын шухала хүдэлмэрие эмхитэйгээр ябуулһанай ашаар август һарын график эндэ 124 процент дүүргэгдээ. Энэ хадаа гүнзэгытэйгөө сагаа болзорһоонь урид дүүргэхо гэжэ тус колхозойхидой бүхы хүсэ шадалаа гарган тэмсэжэ байһые үшөө дахин гэршэлнэ. Мүн «Заготзерногой» Татауровска пунктда «Заветы Ильича» колхозой энэ ургасын тариан хэдэн машинаар зөөгдэжэ, үдэршье һүнишье саагүй тушаагдажа байна.

Таряа хуряалга дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан колхознигууд, илангаяа механизаторнууд эрхимээр ажаллана. Жэшээлхэдэ, дүршэл ехэтэй комбайнер нүхэр Темников агрегадайнгаа хүдэлмэрие зүбөөр эмхидхэжэ, таряа хуряалгада гарахын түрүүшынгээ үдэрнүүдһээ эхилээд, 8 гектарай орондо үдэр бүри 10—12 гектар алгадһагүй хуряажа, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана.

Энэ колхоз үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө аймаг соо түрүүлэн 101 процент дүүргээ. Энэ хүдэлмэри үшөө үргэлжэлүүлэгдэһээр.

Эдэ амжалтанууд яагаад туйлагдааб гэхэдэ, колхознигууд болон механизаторнуудай дунда ниитэ-политическэ ба агитационно-ойлгуулламжын хүдэлмэри һайнаар ябуулагдана. Полевой стануудта ханын газетэнүүд болон «дайшалхы хуудаһанууд» һонирхолтойгоор, саг болзоронь гаргагдадаг. Тэдээн дээрэ түрүүшүүлые магтан урмашуулһан, мүн ажал хүдэлмэри хойшо татадаг хэсэ нэгэн лодырь болон гээрдэнги зангаатай хүнүүдые хайра гамгүйгөөр шүүмжэлһэн статьянууд бэшэгдэдэг.

Ургаса хуряалгын ба гүрэндэ таряа тушаалгын хүдэлмэринүүд мүн Ворошиловай нэрэмжэтэ, «VII съезд Советов» колхозуудта һайнаар ябуулагдажа байна.

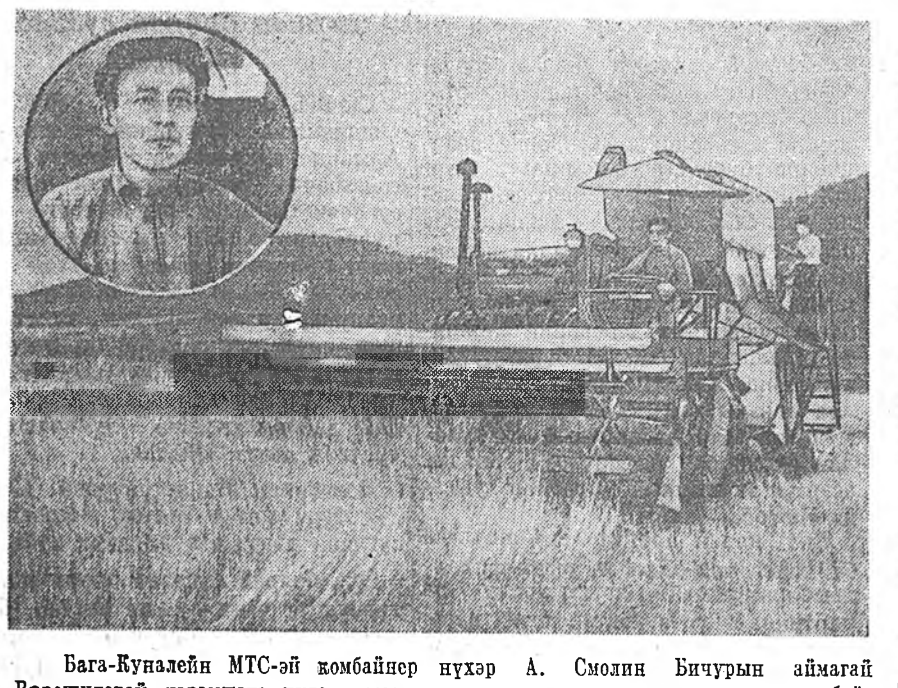
Гэхэ зуура, аймагай зарим колхозуудта таряа хуряалга ба гүрэндэ тушаалга тон хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Теэд энэ шухала кампаниие таһалдуулжа байбашье, зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зохихо хэмжээнүүдые абангүй байдагынь гэмшэлтэй. Жэшээлхэдэ, Молотовой нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Помулев гүрэндэ тарьяа тушааха түсэбэй арайхан гэжэ 1,5 процент дүүргэгдээд гэхэ гү, али оройдоо 12 центнер орооһоной тушаагдаад байхада энэ хүдэлмэриие шамдуулха тушаа ямаршье хэмжээ абанагүй. Ток дээрэ 2000 гаран центнер тариан хэбтэжэ байна. Энэ тарьягаа гүрэндэ юундэ тушаанагүйбта гэжэ тэрэнһээ асууха «саг үшөө эртэ байна, ииһээр тушаажа эхилхэ аабзабди даа» гэжэ харюусана. Эндэ сушилканууд заһабарилагдаагүй, ток дээрэхи хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдээгүй дээрэһээ гүрэндэ тушаагдаха тариан сэбэрлэгдэнэгүй, хатаагданагүй. Энэ ушарһаа гурбан тонны 2 автомашина тарьянай гарахые хүлеэгээд хүдэлмэрилэнгүй байна.

Тарьяа хуряалгын хүдэлмэри Орджоникидзын нэрэмжэтэ колхоздо илангаяа муугаар ябуулагдана. Тарьянажалай болон тракторна бригадануудта ниитэ-политическэ хүдэлмэриин муугаар ябуулагдадаг, ажалай эмхидхэлэй һула байһан дээрэһээ тарьяа хуряалгын, гүрэндэ тушаалгын хүдэлмэринүүд хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Эндэ техникэ дүүрэн хүсөөрөө ашаглагданагүй, колхознигууд болон механизаторнууд үдэрэйнгөө нормо дүүргэнэгүй. Августын 20-һоо хойшо хахад һара тухай саг соо 1 комбайн, 2 жаткаар оройдоо 94 гектар тариан хадагдаһан байха юм.

Хүдөө ажахын шухала кампаниинуудай нэгэн болохо тарьяа хуряалгада гараһан дутуунуудые усадхаха, гүрэндэ тарьяа тушаалгые түргэдхэхэ тушаа колхозой хүтэлбэрилэгшэд нүхэд Изосимов, Бурдуковский гэгшэд зохихо хэмжээ абанагүй. Аймагай колхозуудта энэ жэлэй ургаса хуряалга болон гүрэндэ тарьяа тушаалгые амжалтатайгаар дүүргэхэ арга боломжо дүүрэн бии. Гээгдэжэ ябаһан Орджоникидзын ба Молотовой нэрэмжэтэ болон бусад колхозууд «Заветы Ильича» гэжэ түрүү колхозһоо жэшээ абажа, ургаса хуряалга болон гүрэндэ тарьяа тушаалгын хүдэлмэринүүдэй темпые түргэдхэхэ зэргэтэй.

Г. Ильин.

★ ★

Бага-Куналейн МТС-эй комбайнер нүхэр А. Смолин Бичурын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин поли дээрэ самоходно комбайнаар хүдэлхэ зуураа, нормын ёһоор халаан соо 8 гектар тарьяа хуряахын орондо мүнөө 15 гектар хүрэтэр хуряажа бусадта жэшээ харуулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбайнер А. Ф. Смолин тарьяа хуряажа ябана. Хүрээ соо нүхэр Смолин.

З. Веснинагай фото.

★

Дамжуулгын Улаан тугта хүртэбэ

Мухаршэбэрэйхидэй хандалгые халуунаар дэмжэхэ зуураа, Торийн МТС-эй комбайнер нүхэр К. Грыдин тарьяа хуряалгын хүдэлмэриие эмхитэйгээр эхилжэ, дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаһан байна.

Нүхэр Грыдин Молотовой нэрэмжэтэ колхозой тарьялан дээрэ «Сталинец—6» комбайнаар хүдэлмэрилхэ зуураа, үдэр бүхэндэ нормоёо 160—170 процент дүүргэнэ. Нүхэр Грыдинэй комбайные шэрэгшэ тракторист-комсомолец М. Будаев эрхимээр ажаллана. Дүй дүршэл ехэтэй болоһон залуу тракторист энэ жэлэй тракторна хүдэлмэриин үе соо һайнаар ажаллажа, 800 гектар зөөлэн хахалалга хээ.

Эдэ нүхэд СССР-эй Верховно Соведэй табадахи сессиин материалнуудтай танилсаад байхадаа түрэл парти, правительствынгаа табиһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада улам эршэмтэйгээр ажаллана. Тиигэжэ тус агрегадайхид социалистическэ мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэнэйнгээ түлөө МТС-эй дамжуулгын Улаан тугта хүртөө.

П. Цыбенов.

Ажалай журам һайжаруулха

Байкало-Кударын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозойхид (түрүүлэгшэнь нүхэр Быков) энэ жэлэй ургаса хуряалгые ба гүрэндэ тарьяа тушаалгые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө оролдоногүй. Эндэ ажалай эмхидхэлэй ба журамай һула байһан, тарьяа хуряалгада бэлэдхэлгүйгөөр ороһон дээрэһээ ургаса хуряалгын хүдэлмэринүүд тон хангалтагүйгөөр ябуулагдана.

Тарьяа хуряалга дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан колхознигуудай дунда ажалай журам тон һула. Хүдэлмэришэд ажалдаа оройтожо, үглөөнэй 9—10 часта гараад, заримдаа эртэ орожо ерэдэг. Комбайнова агрегадта хүдэлмэрилжэ байһан хүнүүдэй ямаршье шалтагаангүйгөөр ажалдаа гараагүйһөө болоно, комбайнай зогсохошье ушарнууд үзэгдэнэ. Комбайнууд бункер соогоо тарьятай зандаа харууһагүй поли дээрэ хононо.

Тарьянай ток дээрэ хүдэлмэри муугаар эмхидхэгдэнхэй. Тарьягаа гээлтэ хоролтодо оруулангүйгөөр хуряажа абахын тулада һаналаа хэншье табинагүй. Ток дээрэ тариан хушалтагүй шахуу, сарай соо бороо шүүдэртэ норожо, гутажа байдаг.

Колхознигууд болон механизаторнуудай дунда ниитэ-политическэ ба агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэри муугаар ябуулагдана, тэрэнэй дунда хөөрэлдөөнүүд, газетэ уншалга үнгэргэгдэнэгүй.

В. Непомнящих.

Сатирын булан

Санжитовай нюдарга

Закаменай аймагай Санагын сомоной «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ Сергей Хабарович Санжитов багашье, ехэшье асуудалаар удаан хөөрэлдэжэ, саг дэмы гээхэ дурагүй юм. Тиимэһээ юм гү, али магад ондоошье шалтагаанаар гү бүхы шиидхэбэринүүд ехэнхидээ тэрэнэй өөрынь һанаашаар болодог. Энээниие нь тус колхозой зарим гэшүүд хүтэлбэрилхы тушаалда байһан хүнэй зайлашагүй һайн шанар гээшэ гэжэ тоолодог, тиихэдэ нүгөөдэ заримандиинь энэ абари зангыень зосоогоо буруушаабашье, нюуртань сэхэ хэлэхээ, суглаа зүблөөндэ шүүмжэлхэ, зэмэлхээ айдаг. «Нохойтой эбгүй хүн хормойгүй, ноёнтой эбгүй хүн—нюргагүй» гэһэн хуушан сагай хараа бодол тэдэ нүхэдэй толгойһоо мүнөө болотор гараашье үдыг байжа болоо.

Хэрбээ ажабайдалай ямар нэгэн асуудалаар нүхэр Санжитовай һанаанда таарахагүй юумэнэй тохёолдоо һаа тэрэнэй баруун гарай хурганууд ээзгүйгөөр таталдан ниилэжэ, зүгөөргүй томо монсогор хатуу толто болоод, эзэнэйнгээ шанга бадашаан соогуур стол дээрэ нэяран буудаг. Тэрэнэй һүүлээр нүхэр түрүүлэгшэтэй хэдышье удаан арсалдаһан, ямар нэгэн юумэ буляалдаһан хүн дэмы хооһоор лэ үнэтэ сагаа барадаг. Зарим үедэ тэрэнэй нюдарга буухадаа гүрэнэй хуулиар тогтоогдоһон гуримдашье, дээдэ органуудай гаргаһан шиидхэбэридэшье тородоггүй.

— ...Би захирнаб, ши анирггүй дүүргэхэ уялгатайш,—гэжэ тэрэ колхознигуудтаа ойлгуулхые һэдэдэг.

Энэ нүхэрэй аашануудые элирхэйлхын тула нэгэ жэшээ харуулая.

Тус колхозой гэшүүн Борбеева Дари гэдэг басаган Мэлэ-Бортойн сомоной Калининай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн хүбүүндэ хадамда ошохоор түхеэржэ байба. Түрэлхидынь, үетэн нүхэдынь тэрэ басаганда жаргалтай һайн ажаһуухыень, үрэ хүүгэдтэй болохыень юрөөбэ. Харин нүхэр Санжитов энэ һони дууламсаараа дураа гутан, иигэжэ захирба:

—Ажалһаа тэрьедэжэ хайшаа талинхань бэ! Би зүбшөөнэгүйб! «Туруута мориной гэшхээгүй, турлааг шубуунай дэбеэгүй» газарта тэрэниие эльгээхэб, эльгээхэб!

Энэ хэлэһэн үгэнь дэмы хооһоор үнгэрөөгүй. Тэрэ басагые малһаань түргэн гаргаад, табяад модоной газарта байһан Зэдын голой фермэдэ ажаллахаар ябуулха гэһэн захиралта уданшьегүй буужа ерээ һэн. Зүгөөр хожомдошоо—энэ үедэ басаган хадамда гарашаһан байба...

Түрүүлэгшэ Санжитовай нюдарга басаганай эхын урда дорьботой шангаар буужа:

—Үтэр тэрэ басагаяа асара, хайшаа зугадан арилааб! Малынь хэн хараха юм, хэн хараха юм, хэн хараха юм!—гэһэн абяан дуулдаба.

Басаганай хадамда ошоһоной һүүлээр хэды хоноод байхада, тэрэнэй үшөө тушаажа абаадүй байһан Зэдын голой фермын нэгэ амба үнеэе шоно зуужа орхиһон байба. Зай, иигээд байхадань яалтайб? Санжитов баһал удаан саг соо бодолгото боложо һуугаагүй... Доржиева Лайжад гэжэ һамган шонодо зуулгаһан үнеэнэй орондо нэгэ буруу табяад, мяхыень түрүүлэгшэ Санжитовтай хубаажа эдибэ. Иигээд лэ хэрэг дүүрэё, үйлэ бүтээ гэжэ һанаһаниинь харин тиимэ бэшэ байба.

Хадамда ошоһонойнь түлөө «хэһээлтэ» үзүүлхын тула түрүүлэгшэ нүхэр Санжитов басаганай эхын урда баһа дахин нюдаргаа табяад, иигэжэ захирба:

—Энэ үнеэе басаганайшни шонодо «бэлэглэһэнэй» түлөө ажалта үдэртөө абаха байһан 14 килограмм тоһонтнай, 23 центнер үбһэнтнай, 500 түхэриг мүнгэнтнай дарагдан, колхоздо абтаба. Иигээд үшөө дүүрээгүй, энэ үнеэнэй бүхы сэнгые бүглэхын тула ши өөрөө 3 жэл соо ямаршье түлөөһэгүйгөөр колхоздоо ажаллахаш. Ойлгосотой гү?

— Үгы, нүхэр түрүүлэгшэ, юун гэнэ гээшэбта, минии басаган гэмтэй бэшэ ха юм, тэрэнэй үшөө тушаажа абаагүй байһан фермэһээ үнеэе шоно зуугаа бэшэ аал?!—гэжэ айжа һүрдэһэн хүгшэн хоолойгоо шэшэргэнүүлэн харюусаба.

Энэ харюуень нүхэр Санжитов хүсэд дүүрэтэр шагнаншьегүйгөөр томо нюдаргаа стол дээрэ табижа:

—Би захирнаб, ши аниргүй дүүргэхэ уялгатайш,—гэжэ хэлээд, хэрэгээ дүүргэбэ.

Иигэжэ Санжитов түрүүлэгшэ Санага нютагтаа советскэ хуулинуудһаа ондоо, шэнэ «хуули» гаргажа байдаг болошонхой.

С. Цырендашиев,
Ч. Рыгзынов.

РЕДАКЦИДА ЕРЭҺЭН БЭШЭГҮҮД

Шубуу үсхэбэрилгые тооногүй

Шубуудые, илангаяа тахяануудые олоор үсхэбэрилөө хада, олзо доход ехээр үгэдэг байна. Теэд ажахын энэ һалбари Яруунын аймагай колхозуудта хүсэд тоогдоногүй. Шубуу үсхэбэрилхэ 1953 оной гүрэнэй түсэб аймагай колхозуудта арайхан гэжэ 31,2 процент дүүргэгдээд байна. Энэ дутагдал юун дээрэһээ гарааб гэхэдэ, байгша ондо аймагай колхозуудта олон тахяа үхэжэ, хоролто болоо. Нүхэр Банзарон түрүүлэгшэтэй Молотовой нэрэмжэтэ колхоздо энэ жэл харууһа, эдеэлүүлгэ муутай байһан дээрэһээ аяар 1680 тахяа үхэжэ, ехэ гарза болоһон байна. Мүн «Коммунизм» колхоздо мянга гаран тахяа үхөө.

Аймагай колхозуудта тахяануудһаа үндэгэн тон үсөөнөөр абтана. Энэ жэлэй 7 һара соо аймагай колхозуудта нэгэ тахяаһаа дунда зэргээр 35 үндэгэн, зарим колхозуудта, жэшээлхэдэ, «Улаан Туяа», Маленковой нэрэмжэтэ колхозуудта 20 үлүүтэйхэн үндэгэн абтаа.

Шубуу олоор үсхэбэрилжэ, олзо доход ехээр абажа байха арга боломжо аймагай колхозуудта бии. Аймгүйсэдкомой Хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй управлени шубуу үсхэбэрилхэ түсэбөө дүүргэдэггүй колхозуудта шанга эрилтэ хэхэ, энэ хэрэг тоодоггүй ябадалтай эрид шууд тэмсэхэ ёһотой.

А. Михайлов.

„Хүндэтэйгөөр уринабди..."

Иимэ үгэнүүд Онохойн лесокомбинадай клубай үүдэндэ гоё һайханаар бэшээтэй байдаг. Тиигэбэшье эндэ хүнүүд дуратайгаар ерэдэггүй юм. Юуб гэхэдэ, тус клубай гэр хэдэн жэлэй турша соо заһабарилагдаагүй, ехэ муудашаһан байна. Досоонь эмхи гуримгүй байдаг. Эндэ культурна хэмжээ-ябуулганууд, лекци, элидхэлнүүд үнинэй үнгэргэгдэнэгүй.

Комбинадай директор нүхэр Евдокименко клубаа заһабарилхабди гэһээр үнинэй. Теэд мүнөө хүрэтэр хооһон үгэһөө саашаа юумэ бүтээгүй байһаар.

П. Романов.

„БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭНДЭ" БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Арга боломжонуудаа хэрэглэнэгүй"

Итанцын леспромхозой ОРС-ын столовонууд ба магазинууд хүдэлмэришэдые эдеэ хоолой элдэб зүйлнүүдээр муугаар хангана, мүн ОРС-ын пекарни гашуун, түүхэй хилээмэ барина гэжэ дээрэ дурсагдаһан гаршагтайгаар манай газетэдэ толилогдоһон бэшэг соо хэлэгдээ һэн.

Манай редакцида ой модоной ба саарһанай промышленностиин БМАССР-тэхи УРС-ын начальнигай мэдээсэһэнэй ёһоор, бэшэг соо заагдаһан дутагдалнуудые усадхаха талаар зохихо хэмжээ абтаба. УРС-ын начальнигай приказаар ниитын эдеэ хоолые муугаар эмхидхэһэнэй түлөө тус леспромхозой ОРС-ын начальник нүхэр Вильмовтэ, тэрэнэй орлогшо нүхэр Луконенкода зэмэ тохогдобо. Пекарниин хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Лягушенко муу шанартай хилээмэ баридагайнгаа түлөө ажалһаа сүлөөлэгдэбэ.

„Харгы заһабарилгын түсэб дүүргэнэгүй"

Манай газетын августын 11-нэй номерто иимэ гаршагтайгаар толилогдоһон статья соо Хэжэнгын аймагай Дунда-Худанай сомоной Ленинэй, Молотовой, Кировэй нэрэмжэтэ, Советскэ сельсоведэй «Зургаанай зам» колхозууд харгы заһабарилха түсэбөө дүүргэнэгүй гэжэ хэлэгдэһэн байгаа.

Статья соо заагдаһан баримтанууд шалгалтаар булта тодоржо, саашадаа харгы заһабарилгын хүдэлмэридэ бүхы колхозуудые хабаадуулха ба харгы заһабарилгын түсэб дүүргэхэ талаар хэмжээ-ябуулганууд хараалагдаба. Харгы заһабарилха түсэбөө дүүргээгүй ба таһагаа муугаар хүтэлбэрилһэнэйнгөө түлөө аймсоведэй гүйсэдкомой харгы заһабарилгын таһагые даагша нүхэр Дашиев хүдэлмэриһөө сүлөөлэгдэбэ. Энээн тухай манай редакцида Хэжэнгын аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Холбоев мэдээсэбэ.

КПСС-эй обкомой пропаганда ба агитациин таһагта

Коммунистнуудай политическэ һуралсалые хүтэлбэрилгэ тухай

КПСС-эй обкомой пропаганда ба агитациин таһагай дэргэдэ партиин горкомуудай, райкомуудай болон айкомуудай пропаганда ба агитациин таһагуудые даагшадай зүблөөн һаяхан болобо. Зүблөөндэ баадагшад хоёр элидхэл дуулаад, тэрэниие зүбшэн хэлсэбэ.

Партийна тэгээрэлэй системэдэхи 1952—1953 онуудай һуралсалай жэлэй дүнгүүд болон һуралсалай шэнэ жэлдэ партийна организацинуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай КПСС-эй обкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагшын орлогшо нүхэр П. Гершман түрүүлэн элидхэл хээ.

КПСС-эй горкомуудай, райкомуудай болон айкомуудай олонхинь коммунистнуудай, партийнабэшэ эдэбхитэдэй, интеллигенциин һуралсалай һуралсалай формонуудые 1952—1953 онуудта зүбөөр тодорхойлһон ба партийна гэгээрэлэй сетиие сагаань бүридүүлжэ шадаһан байна. Партиин түүхэ шудалха гол ба дээшэлүүлһэн түхэлэй кружогуудай, политһургуулинуудай болон һуралсалай бусад формонуудай тоо үнгэрэгшэ жэлдэ олон болоо гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Гэхэтэй хамта, коммунистнуудай политическэ һуралсалда үзэгдэһэн ноёд олон дутуунуудые элидхэлшэ элирхэйлһэн байна. КПСС-эй Хориин, Заиграйн, Иволгын айкомуудай коммунистнуудай юрэнхы эрдэм ба политическэ бэлэдхэлэй тамые хараадаа абангүй, зарим партийнабэшэ коммунистнуудтай энэ асуудалаар өөһэдтэйнь хөөрэлдэнгүй, тэдэниие һуралсалай али нэгэ формодо тодорхойлдог байгаа. Кабанскын, Тарбагатайн, Хойто-Байгалай, Сэлэнгын аймагуудта хэдэн олон коммунистнууд ямаршье политическэ һуралсалда хабаадуулагдаагүй үлэһэн байна.

КПСС-эй Кяхтын, Городской, Железнодорожно райкомууд пропагандистнуудые томилхо хэрэгтэ алдуунуудые гаргаһан байна. Кяхтын аймагта бүхы пропагандистнуудай 17 процентнь теоретическэ ба ниитэ һуралсалайнгаа талаар бага бэлэдхэлтэй хүнүүд байгаа.

Һуралсалай гол дутагдалнуудай нэгэниинь юун байгааб гэхэдэ, зарим политһургуулинуудта занятинууд идейнэ доодо хэмжээндэ үнгэргэгдэдэг байһан юм. Иимэ баримтанууд илангаяа Торийн, Иволгын, Хориин аймагуудта үзэгдэһэн байгаа.

Зарим аймагуудта үдэшын партийна һургуулинуудай занятида һурагшадынь үсөөнөөр суглардаг, занятинь таһалдадаг байгаа. Иимэ дутагдалнууд илангаяа Закаменай, Яруунын, Хориин, Хэжэнгын аймагуудта гараһан байгаа.

Партийна гэгээрэлэй системэдэ һуралсалай шэнэ жэлэй эхилтэр богонихон саг үлөөд байна. Гэбэшье, КПСС-эй Закаменай, Яруунын, Хойто-Байгалай айкомууд партийна гэгээрэлэй сетиие бодото дээрээ бүридүүлжэ эхилээдүй. КПСС-эй Городской райкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша нүхэр Гаврилов партийна гэгээрэлэй сетиие бүридүүлгэдэ, пропагандистнуудые шэлэн олохо ба тэдэниие томилхо хэрэгтэ тоң харюусалгагүйгөөр хандана гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээд, КПСС-эй горкомуудай, райкомууд ба айкомуудай зорилгонуудые тодорхойлоод, элидхэлээ дүүргэбэ.

Энэ асуудалаар үгэ хэлэлгэ болоо. КПСС-эй Кяхтын айкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша нүхэр Багадаев үгэ хэлэхэ зуураа колхозуудай түрүүлэгшэнэртэй, тарьянажалай болон тракторна бригадануудай бригадирнуудтай, малажалай фермэнүүдые даагшанартай үнгэргэһэн семинарска занятинуудайнгаа дүй дүршэл тухай тогтон хэлэбэ. Комсомолецуудай политическэ һуралсал эмхидхэлгэдэ партиин айком багаар туһална гэжэ мэдүүлээд, нүхэр Багадаев эдэ дутагдалнуудые усадхаха талаар бодото хэмжээнүүдые абахабди гэжэ обкомой пропаганда ба агитациин таһагые найдуулба.

КПСС-эй Түнхэнэй айкомой секретарьнууд болон бюрогой гэшүүдэй. зүгһөө коммунистнуудай ба комсомолецуудай политическэ һуралсалда анхаралаа табидаг, энээн тухай тусхай асуудалнуудые КПСС-эй айкомой актив ба пленумүүд дээрэ хэлсэдэг болоһон дээрэһээ 1952—1953 оной һуралсалай жэлые муу бэшээр дүүргээбди гэжэ КПСС-эй Түнхэнэй айкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша нүхэр Пантелеев хэлэбэ. Бүхы кружогууд, политһургуулинууд һуралсалайнгаа программые дүүргээ. Гадна, юрэнхы һургуулида 147 коммунистнууд һуража, программаяа мүн лэ дүүргэһэн байна.

КПСС-эй айкомуудай бюрогой гэшүүд партийна гэгээрэлэй хүдэлмэридэ анхаралаа багаар табидаг гэжэ нүхэд Забанов (Сэлэнгэ), Шатуев (Тори), Патапов (Мухаршэбэр) гэгшэд хэлэбэ. Мүн Забанов, Шатуев гэгшэд пропагандистнуудай болон һайн хүдэлдэг партийна библиотекэнүүдэй хүдэлмэриин түрүү дүй дүршэлые республиканска газетэнүүд харуулнагүй гэжэ шүүмжэлһэн байна.

КПСС-эй олонхи райкомуудай ба айкомуудай лекторскэ группанууд ямаршье түсэбгүйгөөр, тон хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилнэ, — гэжэ КПСС-эй обкомой лекторскэ группын хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Тюрина тэмдэглээд, энэ хүдэлмэриин дутагдалнуудые усадхаха зорилгонууд тухай тодорхойгоор хэлэбэ.

Политическэ агитациие һайжаруулха талаар зорилгонууд

«Политическэ агитациие һайжаруулха талаар республикын партийна организацинуудай зорилгонууд» гэһэн хоёрдохи асуудалаар КПСС-эй обкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагшын орлогшо нүхэр Ц. Ц. Дондоков элидхэл хэбэ.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэй сасуулхада мүнөө жэлдэ олониитын дунда ябуулагдадаг политическэ хүдэлмэри зарим тэды һайжарбашье, өөрынгөө далайсаар, идейнэ удхашанарайнгаа талаар, нүлөөлхы хүсөөрөө үшөөл һула байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Партиин зарим айкомууд, илангаяа Тарбагатайн, Ахын, Хойто-Байгалай, Прибайкальска, һүүлэй үедэ агитаторнуудай мэргэжэл, юрэнхы бэлэдхэлые дээшэлүүлхэ семинарнуудые үнгэргэнэгүй.

Үгээ үргэлжэлүүлхэ зуураа, элидхэлшэ хадаа политическэ темэнүүдээр элидхэлнүүд үсөөн хэгдэнэ, нютагуудтахи партийна, советскэ органуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд энэ хэрэгтэ һулаар хабаадуулагдана гэжэ тэмдэглээд, саашанхи зорилгонууд тухай тогтон хэлэбэ.

Энэ асуудалаар нүхэд Качин (Кабанск), Ключеров (Заиграй), Федоров (Зэдэ), Ванин (Пригородно район), Чебунин (Тарбагатай), научна ба политическэ эрдэм дэлгэрүүлхэ Бүхэсоюзна обществын Бурят-Монголой отделениин секретарь нүхэр Бадмацыренов, КПСС-эй обкомой агитациин секторые даагша нүхэр Разуваев ба бусад зүблөөн дээрэ энэ асуудалаар үгэ хэлэбэд.

КПСС-эй обкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша нүхэр А. В. Ажгибков зүблөөндэ хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

Зүблөөнэй түгэсхэлдэ республика дотор арад ниитын дунда политическэ хүдэлмэриие һайжаруулха зорилгонууд тухай КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр В. И. Дубровский үгэ хэлэбэ.

Баруун Германидахи һунгалтын дүнгүүд тухай КПГ-гэй центральна правлениин секретариадай мэдүүлгэ

БЕРЛИН, сентябриин 8. (ТАСС). АДН агентствын Дюссельдорфһоо мэдээсэһэнэй ёһоор бундестагта һунгаһан һунгалтын дүнгүүд тушаа КПГ-гэй центральна правлениин секретариат сентябриин 7-до мэдүүлгэ хэһэн байна.

КПГ-гэй центральна правлениин секретариат нүхэр Макс Рейманэй түрүүлэлгэ доро гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ, бундестагта һунгаһан һунгалтын дүнгүүдые 1953 оной сентябриин 7-до зүбшэн хэлсээ.

«Партиин ба арадай дайсад хадаа һунгуулиин урда тээхи хүдэлмэри ябуулһан манай партиин гэшүүдые мүрдэһэн, хэһээһэн митингнүүдые таһалдуулхые һэдэһэн, тиихэдээ хорлолго хэхэ ба тэдэнэй бэеые ехээр гэмтээхэ ябадалһаа арсадаггүй байгаа. Фашистска террористическэ бандада сохюулһанайнгаа һүүлээр Фульдда нүхэр Отто Мюллерэй наһа бараһан тушаа партиин шаналал-гашуудалаа мэдүүлнэ. Партиин олон гэшүүд хүндөөр шархатаһан байна.

Һунгуулиин энэ тэмсэл хадаа 1933 ондо фашистска диктатурын үедэ болодоггол шэнги байба.

Манай партиин эрэлхэг зоригтой гэшүүд эдэ террорһоо айхагүйһөө гадна, социал-демокрадуудтай ба партийнабэшэ хүдэлмэришэдтэй хамта эмхитэйгээр ябуулга хэжэ, тэрэнэй добтолгые сохин зайсуулжа шадаһан байна.

«Баруун германска хүн зон,— гэжэ мэдүүлгэ соо саашадаа хэлэгдэнэ,—манай арадта ба бидэнтэй хүршэ арадуудта тон ехэ аюул ушаруулжа болохоор тиимэ бундестаг һунгаба. Энэ бундестаг хадаа Баруун Германида боннско ба парижска сэрэгэй договорнуудые бэелүүлжэ орохо байна. Энэ политикые бэелүүлгэ Германиие нэгэдүүлхэ арга боломжые хаһаха ба Европодохи эб найрамдалда сэхэ аюул тохёолдуулха байна.

Баруун Германиин хүн зон хадаа сентябриин 6-да абтаһан шиидхэбэриин саашанхи хойшолонгуудые тон эли тодоор ойлгожо абаха ёһотой. Мүнөө һунгагдаһан бундестаг хуушан бундестагта орходоо долоон доро байна. Манай арадые ехэ аюулда хоёр дахин хүргэһэн ба гурбадахяа хүргэхөөр бэлэн байһан монополистическэ ба банковска капиталай хүсэнүүд, милитаристнууд, фашистнууд ба реваншиин политигууд шэнэ бундестагта хэрэгүүдые шиидхэхэ байна.

«Хэн Аденауэрые һунганаб, тэрэ дайе шэлэнэ!» гэжэ манай партиин түрүүлэгшэ Макс Рейманэй һанаагаа зобон хэлэһэниие Баруун Германиин хүн зоной анхаралдаа абаагүй байһаниинь гэмшэлтэй.

Бүхы немецкэ арадай илангаяа хүдэлмэришэн ангиин шууд шанга эсэргүүсэлтэ энэ реакционно бундестагай ябуулгые ба тэрэнэй «орон доторо ба газаа тээнь хүсэ хэрэглэхэ гэһэн политикые» зайсуулжа шадаха гэжэ мэдүүлгэ соо онсо тэмдэглэгдэнэ.

«Бундестагта һунгалтын болоһоной хойто үдэрынь,—гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ,—Аденауэр боннско ба парижска договорнуудые бэелүүлхэ эрхэ тэрээндэ һунгагшад үгөө гэһэн хэбэртэйгээр мэдүүлжэ, өөрынгөө политикын бодото шэнжэ шанарые элишэлэн харуулаа. Боннско ба парижска договорнуудые бэелүүлжэ орходоо Баруун Германи хадаа эб найрамдалда дуратай гүрэн саашадаа байжа шадахаа болихо юм. Дэлхэйн эб найрамдалда дуратай арадууд Баруун Германида Аденауэрэй агрессивнэ политика ябуулгатай эбсэхэгүй байна. «Европейскэ оборонительна сообществын» политикые бэелүүлгэ, тэдэнэй өөһэдэйнь аюулгүй байдалда заналта болоно гэжэ тэдэнэр зүбөөр ойлгохо байна. Эб найрамдалда дуратай арадууд өөһэдынгөө оронууд дотор американска сэрэгэй политика бэелүүлгэдэ шууд шангаар ба амжалтатайгаар һаад ушаруулха ба единэ, эб найрамдалда дуратай, демократическа ба бэеэ даанхай Германиие һэргээн бодхоохо хэрэгтэ өөһэдынгөө туһаламжа ба дэмжэлгые шангадхаха байна.

КПГ-гэй ажал-ябуулга тушаа мэдүүлгэ соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Фашистска идеологиин, национализмын ба шовинизмын үлэгдэлнүүдэй зарим зоной дунда бии байһые зайсуулжа, бодото демократическа национальна мэдэрэлые байгуулжа коммунистическэ партии мүнөөдөө шадахагүй байба гэжэ һунгалтануудай дүнгүүд харуулба.

«Манай парти хадаа эб найрамдалые хамгаалха ба Германиие эбэй ёһоор нэгэдүүлхэ хэрэгтэ Советскэ Союзай ба Германска Демократическа Республикын үдхашанар ба үүргые үнэмшэетэйгээр тайлбарилжа шадаагүй. Олон хүнүүд манай партиин политикатай, тэрэниие хазагайруулан буруу болгожо манай дайсадай мэдүүлһэн мэдүүлгэнүүдһээ танилсадаг байна гэжэ һунгуулиин тэмсэл харуулба.

«СДПГ-гэй хэлбэрэл ба шууд сэхэ бэшэ байлга, Аденауэрэй агрессивнэ политикын үмэнэ тэрэнэй хододоо буужа үгэлгэ хүн зониие худхуулһан байна... СДПГ-гэй хүтэлбэриин антикоммунизм хадаа түүхын дахин гэршэлэн харуулһанай ёһоор реакцида, агрессивнэ империалистическэ хүсэнүүдтэ туһалха гэһэн удхатай байна.

Немецкэ хүдэлмэришэн анги, бүхы социал-демокрадууд ба патриодууд энээн дээрэһээ тон шухала һургаал абаха зэргэтэй: коммунистнуудта эсэргүү хардалга гүрдэлгын кампаниие болюулха хэрэгтэй! Советскэ Союзые хардалга зогсоохо хэрэгтэй! Германска Демократическа Республикые хардалга зогсоохо хэрэгтэй! Аденауэртэ эсэргүү бүхы хүнүүд фашистска террористическэ шэнэ ээрхэлгэдэ эсэргүүсэн хамтааран тэмсэхэ ёһотой!

Мэдүүлгын түгэсхэл дээрэ хэлэгдэнэ: «Сентябриин 6-да болоһон һунгалтын дүнгүүд хадаа Германидахи ба Европодохи байдалые зөөлэрүүлхэгүйһөө гадна, харин тэрэниие улам хурсадуулха байна. Һунгалтын дүнгүүд хадаа Германиие эбэй ёһоор нэгэдүүлхэ ябадалые бэрхэтэй болгоно. Тиимэһээ манай арадай түрүүшын ээлжээнэй зорилго хадаа германска асуудалые эбэй ёһоор гуримшуулха зорилгоор немецүүдэй хоорондо ба агууехэ дүрбэн гүрэнүүдэй хоорондо хэлсээ хэхын түлөө тэмсэлые шангадхаха ябадал болоно. Бүхы Германи дотор сүлөөтэ һунгалтануудта бэлэдхэл хэхэ ба тэрэниие үнгэргэхэ гол зорилготой ниитэ Германска саг зуурын правительствые демократическа үндэһэ һуури дээрэ байгуулга Германиие түргэнөөр нэгэдүүлхэ замда шухала алхам болохо байна. Мүнөөнэй реакционно бундестаг ажалшадта эсэргүү шэглүүлэгдэһэн антисоциальна политика ябуулха байна. Энэ реакционно бундестаг хадаа немецкэ амгалан экономикын проблемэнүүдые шиидхэхэгүй. Харин тад һөөргэ город ба деревниин олониитэ ажалшадай байдал бүри муудаха байна. Хүдэлмэришэн анги хадаа өөһэдынгөө социальна ба демократическа эрхэнүүдые хамгаалан орохо ба Аденауэрэй арадта эсэргүү политикын урдаһаа тэмсэхэ ёһотой.

Энэ манай арадта ехэ аюултай байдалай тохёолдоһон үедэ, социал-демокрадуудтай, христианска ба партийнабэшэ нүхэдтэй энэ дары барисаа байгуулхыень, манай арадай национальна, демократическа ба социальна интересүүдые хамгаалха талаар хэмжээ-ябуулгануудые тэдэнтэй зүбшэн хэлсэхыень бүхы коммунистнуудые КПГ-гэй правлениин секретариат уряална.

Партиин зэргые бүри нигтаар жагсааха ба олониитэтэй холбоо барисаагаа бүри ехээр һайжаруулха мүнөө шухала болоод байна.

Террорэй болобошье 9 миллион хүн Аденауэрэй сэрэгэй агрессивнэ политикые буруушааһан байна. Эдэ 9 миллион хүн хадаа тон ехэ хүсэн болоно.

Гэхэ зуура худхаха хуймаха ба шууд сэхэ бэшэ байха ябадалые болюулжа, Аденауэртэй эсэргүүсэгшэдые бултыень нэгэдүүлхэ шухала. Тэдэнэр хадаа Аденауэртэ эсэргүүсэлгэ хэхэ, Германиин ажабайдалда аюултай тэрэнэй политикые бэелүүлгэдэ һаад ушаруулха ёһотой. Илангаяа городуудта, тосхонуудта ба предприятинуудта һунгуулиин тэмсэлэй үедэ Аденауэртэ эсэргүү ябуулга хамтадаа хэһэн социал-демокрадууд ба коммунистнууд бэе бэеэ һайн мэдэхэ болоо, хүдэлмэришэн ангиин бүхы хүсые эдэбхитэй болгохын тулада тэдэнэр бүри нигтаар эмхидэн жагсаха ёһотой. Аденауэртэ эсэргүүсэгшэд, эб найрамдалда дуратай ба патриотическа үзэлтэй бүхы немецүүд хадаа мэхэ гохын аргаар туйлагдаһан һунгалтын результадуудаар худхаха хуймаха ёһогүй. Мүнөө ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэй. Германиие эб найрамдалай замда оруулха ба агрессивнэ хүсэнүүдые бута сохихо шухала зорилго немецкэ арадай үмэнэ табигдажа байна. Энэ зорилгоёо дүүргэхэ харюусалгаһаань тэдэниие хэншье сүлөөлнэгүй. Хэрбээ, бүхы патриодуудай ба Аденауэртэ эсэргүүсэгшэдэй бата нэгэдэлэй түлөө зоригтойгоор тэмсээд ба демократическа Германиин түшэг—Германска Демократическа Республикатай хамта бүхы Германи соо саг зуурын правительствые дары байгуулхын түлөө ябуулга хээд байбал, арад болбол энээниие бэелүүлхэ хүсэд хүсэтэй байжа шадаха. Тиигэбэл агрессивнэ фашистска хүсэнүүдэй аман татагдаха, тиигэбэл бүхы Германи соо демократическа хүсэнүүд нэгэдүүлэгдэхэ, демократи хангагдаха, эб найрамдалда дуратай бүхы арадуудтай хэлсээ хэхэ зам нээгдэхэ, Германи хадаа эб найрамдалда дуратай агууехэ гүрэн болон арадуудай агууехэ бүлэдэ ниилэн срохо байна.

Баруун Германидахи һунгалтанууд тухай

БЕРЛИН, сентябриин 8. (ТАСС). Баруун германска ДПА агентствын бундестагта болоһон һунгалтын дүнгүүд тухай эсэсэй мэдээнүүдые дамжуулба.

Энэ мэдээнэй ёһоор Аденауэрэй ХДС-ХСС партинууд 244 мандат, социал-демократическа парти (СДПГ) — 150 мандат, правительственна реакционно-буржуазна блогто ородог «демократическа сүлөөтэ парти» — 48 мандат, боннско коалициин гурбадахи парти бологшо националистическэ «немецкэ парти» — 15 мандат, «Ниитэгерманска блок» (немецкэ переселенцүүдэй парти) — 27 мандат, католическа буржуазна «центрэй парти»—3 мандат абаба. Мандадуудай ниитэ тоо — 487 байба.

Боннско һунгуулиин хуулиин үндэһөөр бундестагта 484 депутадуудай һунгагдаха байһаниинь мэдээжэ. Гэхэ зуура, иимэ орёо ба бусайданги һунгуулиин хуулиин ёһоор һунгалтын үедэ энэнь хубилагдажа депутадуудай тоо нэмээгдэжэ болодог юм. Голосуудые тоолоһонойнгоо эсэстэ бундестагай депутатска һууринуудай ниитэ тоое 487 хүрэтэр нэмээхэ гэһэн шиидхэбэри абтаһан байгаа. Тиихэдэ нэмэлтэ һууринуудһаа хориинь Аденауэрэй парти — ХДС ба нэгэн һууриинь—«немецкэ парти» абаһан байна.

Британска тред-юнионуудай 85-дахи конгресс дээрэ

ДУГЛАС, сентябриин 7. (ТАСС-эй тусхай корр.). Британска тред-юнионуудай 85-дахи конгрессые нээлгэ дээрэ сентябриин 7-до хэлэһэн үгэ соогоо тред-юнионуудай британска конгрессэй түрүүлэгшэ О'Брайен ороной экономическа байдал «тогтууригүй» хэбээрээ байна гэжэ зааба. Тэрэ хадаа английска ажалшадай ажабайдалай хэмжээнэй таһалгаряагүйгөөр доошолжо байһан баримтые мэдэрһэн ба үнгэрэгшэ финансова жэлэй турша дотор розничнэ сэнгүүд бүхы дээрээ зургаан процент, тиихэдэ эдеэ хоолой зүйлнүүдэйхинь 12 процент дээшэлээ гэжэ гэмдэглэһэн байна. Энээниие заан тэмдэглэһэн мүртөө О'Брайен болбол салин нэмээхэ тухай профсоюзуудай олон тоото эрилтэнүүдые дэмжэбэгүй, бодото дээрээ энээндэ эсэргүүсэн, салин нэмээлгэ хадаа юумэнэй үнэ сэнгэй саашадаа дээшэлхэ ябадалда хүргэхэ байна гэжэ мэдүүлбэ.

Корейскэ асуудал тушаа хэлэхэ зуураа, О'Брайен Корейскэ Арадай Демократическа Республикада эсэргүүгээр хэлэдэг лэ үгэеэ дабтаба. Гэбэшье, Корейдэхи асуудалые эбэй ёһоор гуримшуулха тухай хэлсээнүүдые амжалтатайгаар шиидхэхэ ябадалда таарамжагүй условинуудые американецууд байгуулаа гэжэ мэдэрхэ баатай болоһон байна.

Уласхоорондын асуудалнуудые эбэй ёһоор гуримшуулха гэһэн английска профсоюзуудай эрилтэнүүдые хараадаа абан, О'Брайен болбол «ООН-до Хитадай эзэлхэ һуури тухай асуудалые шиидхэхэ зам нээхэ», мүн «бата бэхи эб найрамдал байгуулхын тула эрид хүсэлэлгэ гаргаха» шухала гэжэ мэдүүлбэ.

О'Брайенай хэлэһэн үгые делегадууд хайша хэрэгээр шагнаһан ба альгаташалга гү, али һайшааһан хашхараан нэгэшье удаа болоогүй байна.

Болгариин сүлөөлэгдэһөөр 9 жэлэй ой гүйсэбэ

Софида баярай суглаан болобо

СОФИ, сентябриин 8. (ТАСС). Фашизмһаа Болгариие Советскэ Армиин сүлөөлһөөр 9 жэлэй ойн гүйсэһэндэ зорюулагдаһан баярай суглаан Софиин Арадай театр соо мүнөөдэр болобо. Столицын ажалшад, социалистическэ ажалай Геройнууд, Димитровско шангай лауреадууд, Арадай армиин түлөөлэгшэд, наука, литература ба искусствонуудай ажал-ябуулагшад, СССР-эй ба Арадай демократиин оронуудай дипломатическа түлөөлэгшэд суглаан дээрэ байлсаа.

Болгариин Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Вылко Червенков суглаан дээрэ ехэ элидхэл хэбэ.

Энэ баярай суглаан дээрэ манай түрүүшын үгые,—гэжэ Вылко Червенков хэлэбэ,—бидэнэр Советскэ Союзда, ахадүү советскэ арадуудта ба тэдэнэй алдарта Советскэ Армида зорюулха ёһотойбди. Бидэнэр хадаа тэдэндэ хубилшагүй инаг дуратайгаар ба гүнзэгыгөөр хүндэлэн, тон ехээр баяр баясхалан хүргэн тэдэндэ ханданабди.

Болгарска нэгэдэхи табан жэлэй гүйсэдхэлгын дүнгүүд тухай ба социализм байгуулгада туйлагдаһан амжалтанууд тухай элидхэлшэ хэлээ.

Сентябриин 9-дэ манай арадта шэнэ ажабайдалай эхин нээгдэһэн юм гэжэ Червенков хэлэбэ. Мүнөө манай Эхэ ороной арад зон өөһэдынгөө хуби заяанай эзэдынь болонхой. Үе холынгоо гээгдэлые тэрэ хадаа түргэн темпээр дабан гаража байна.

Түрүүшын табан жэлэй арадай ажахын түсэб гол түлэб 4 жэл соо дүүргэгдээ гэжэ Вылко Червенков тэмдэглэбэ.

Советскэ Союзай, тэрэнэй Коммунистическэ партиин ба Болгарска коммунистическэ партиин нэрэ хүндэдэ зорюулан суглаанда хабаадагшад Вылко Червенковой элидхэл хэжэ байхада нэгэтэбэшэ нэрьемэ альгаташалгануудые хэһэн байна.

Суглаанда хабаадагшад КПСС-эй Центральна Комитедтэ тон ехэ дэбжэлтэтэйгээр амаршалгын бэшэг баталан абаа.

Итальянска ажалшад өөрынгөө эрхын түлөө тэмсэнэ

РИМ. (ТАСС). «Унита» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, металлургическа ба машина бүтээлгын промышленностиин ажалшадай федерациин туринска провинциональна организациин секретариат хадаа хууляар ба конституциияар албахаагшадтань олгогдоһон һанал бодолой ба ябуулгануудай сүлөө эбдэһэнэй түлөө «Фиат» заводой дирекциие гэмнэһэн хэрэг сүүдтэ үгэхэ хүсэлэнтэй байна гэжэ мэдээсэбэ.

«Фиат» заводой дирекци хадаа хуули бусаар өөрын энгэй полици байгуулжа, хэдэ хэдэн цехүүдтээ тусхай «мүрдэлгын комиссинуудые» эмхидхэжэ айлгаха зорилгоор хэдэн арбаад хүдэлмэришэдые полицейскэ асуултада оруулһан байгаа бшуу.

Швейцаридахи уласхоорондын шатарай турнир

НЕЙХАУЗЕН, сентябриин 8. (ТАСС). Үсэгэлдэр Нейхаузендэ шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын тулада дэлхэйн чемпион Ботвиннигтай наадагшадай турнирта хойшолуулагдаһан партинуудые наадалга болоо. Тайманов — Найдорфдо, Петросян—Таймановта, Геллер—Болеславскида партияа үргэлжэлүүлжэ наадангүйгөөр шүүгдээбди гэжэ мэдэрбэ. Петросян Глигорич хоёр тэнсээ. Ойр зуурахан болоһон тэмсэлэй эсэстэ Авербах—Глигоричта, Штальберг—Керестэ шүүгдэбэ.

Табан турай болоод байхада абажа болохо табан очкоһоо 3,5 очконуудые абаһан Смыслов ба Решевский түрүүлжэ ябана. Болеславский абажа болохо 4 очкоһоо 3 очкотой.

Үглөөдэр турнир дээрэ зургаадахи тур боложо Смыслов—Котов, Керес—Болеславский, Решевский — Штальберг, Бронштейн—Эйве, Глигорич—Сабо, Тайманов—Авербах, Найдорф—Петросян гэгшэд уулзаха байна. Геллер наадалгада оролсонгүй үлөө.

Мухаршэбэрэй аймагай Ново-Заганска сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ хоздо тэжээл бэлэдхэлгэ үргэлжэлһөөр.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: силос даралга харуулагдана.
С. Марковай фо[то]

Жэлэй түсэбые сентябриин 1-дэ дүүргэбэ

СССР-эй Верховно Соведэй 5-дахи сессиин шиидхэбэринүүдээр ба сесси дээрэ нүхэр Г. М. Маленковой хэлэһэн үгөөр зоригжоһон Кабанскын аймпотребсоюзай рыбпромхозой коллектив загаһа барилгын жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн социалистическэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэбэ.

Тус коллектив жэлэйнгээ түсэбые сентябриин 1-дэ 116,4 процент гэжэ, түсэбһөө гадуур 575 һайн шанартай загаһа гүрэндэ шааба.

Мүнөө эндэхи загаһашад т[...] һан амжалтаараа һанаагаа ам[...] гүй, жэлэй эсэс хүрэтэр үшөө [...] зуугаад пүүд загаһа бариха [...] абаад, загаһа барилгын хүд[...] риин темпые бүри түргэдхэжэ [...]на.

Т. Антон[ов]

Ажалшадта эд бараа ехээр худалдана

СССР-эй Верховно Соведэй табадахи сесси дээрэ нүхэр Г. М. Маленковой хэлэһэн үгэ соо советскэ худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй урда тон харюусалгатай зорилго табигдаһан байна.

Энэ зорилгые һайнаар ойлгоһон манай республикын худалдаа наймаанай зарим хүдэлмэрилэгшэд хүдэлмэреэ эрид һайжаруулжа, ажалшадые хэрэгтэй эд бараагаар ба эдеэ хоолой зүйлнүүдээр саг соонь хангаха талаар горьтой хүдэлмэри хэһэн байна.

Байкало-Кударын, Кударын ба Хэжэнгын аймпотребсоюзай системын худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд ажалшадые хэрэгтэй эд бараагаарнь таһалгаряагүйгөөр хангахын тула бүхы хэмжээн[...] абажа, һайн амжалтануудые [...]лаба.

Жэшээлхэдэ, Байкало-Куда[рын] аймпотребсоюз (түрүүлэгшэнь [...]хэр Баженов), эд бараанай [...]сын 8 һарын түсэбые 107,5 про[цент] дүүргэжэ, хүдөөгэй ажалшадта [...] миллион түхэригэй эд бараа [...]сэбһөө гадуур наймаалба. Куда[рын] аймпотребсоюз (түрүүлэгшэнь [...]хэр Москвитин) мүн эд бара[анай] эрьесын 8 һарын түсэбые [...] процент дүүргэжэ, түсэбһөө га[дуур] 1,4 миллион түхэригэй эд б[араа] наймаалаа. Тиихэдэ, Хэжэн[гын] аймпотребсоюз түсэбөө үлүү[гээр] дүүргээ.

А. Татарнико[в]

Колхозууд автомашина абана

Манай республикын колхозуудай ниитын ажахы улам ургажа, хубаагдадаггүй фондонь ехэ боложо байна. Малажалһаа колхозуудай абадаг доход дээшэлнэ. Колхозууд түсэбһөө гадуур нооһо, һү гүрэндөө тушаажа, автомашинануудые абана.

1952 оной туршада ашаанай 70, хэдэн хүнгэн автомашинанууд колхозуудта худалдагдаһан байгаа. Энэ жэлэй 8 һара соо колхоз[уудта] 122 автомашина худалдажа а[баа]. Мүн 10 гаран «Москвич» ма[ркын] хүнгэн автомашинанууд респуб[ли]кын колхозуудта худалдагдаа.

Жэлэй эсэс болотор респуб[ли]кын хэдэн аймагуудай колхоз[ууд] ашаанай автомашинануудые [...]хын тула захяа «Бурмонкоопсо[юз]да» хэнхэй.

Р. Жигжитов

Агитбригадын хүдэлмэри

Закаменай аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой культурын таһагай агитбригада үбһэ хуряалгын үедэ колхознигуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа, концерт харуулжа, ажалшадай зүгһөө оло дахин һайшаалда хүртэһэн байна. Мүнөө энэ бригада таряа хуряалга дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан колхознигуудай дунда культурна хүдэлмэри ябуулна. Бригадын гэшүүдэй концерт харуулхын урда тээ культурын т[а]гые даагша нүхэр Ганжуров [у]хоорондын байдал тухай, СССР Верховно Соведэй V сессиин ма[те]риалнуудаар хөөрэлдөө үнгэргэ[дэг] юм.

Тэдэнэй табиһан концертнэ п[ро]раммада манай республикын [...]дууд, драматургнууд ба компо[зи]торнуудай зохёолнууд оролсоно.

Д. Аюшеев

Шэнэ номууд

Буркниготоргын номой центральна № 1 магазин шэнэ номуудые олоор абаба. Тэрэ тоодо иимэ номууд бии:

«Хүдөө ажахын налог тухай Хуули». Ород хэлэн дээрэ. 10 мүнгэтэ.

Н. А. Сазонов.—Хүдөөгэй электромонтёрто туһаламжа. Ород хэлэн дээрэ, 8 түхэригтэ.

Н. М. Беляев.—Техническэ [...] һургуулинуудай учебник. Ород [хэ]лэн дээрэ, 20 түхэриг 70 мүнгэтэ.

Чарльз Диккенс.—Оливер Тв[ист]. Англиийска хэлэн дээрэ, 11 түх[эриг] 25 мүнгэтэ.

А. Чебаков

Футболоор БМАССР-эй кубок абахын түлөө

Футболоор БМАССР-эй кубок абахын түлөө мүрысөөн сентябриин 8-һаа эхилбэ.

Облпрофсоведэй кубок абаха мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн «Металлург» ПВЗ-гэй «Локомотив» хоёрой хоорондо уулзалга БМАССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ уржадэр болобо.

Тус уулзалгада заводой фу[тбо]листнар нааданай эхилхэтэй са[...] шанга добтолгонуудые хэжэ, уд[а]шьегүй тоо нээбэ. Мүрысөөн 1[...] гэһэн тоотойгоор локомотива[ай]дай илалтаар дүүрэбэ.

А. Игумнов

Редактор Б. Ц. ЦЫЖИПОВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора—7-85, отв. секретаря—3-23, партийной жизни, сельского хозяйства—10.17, пропаганды и переводов—6-84, культуры и быта, промышленности — 4-52, мест. информации и писем—11.05. Для междугородных переговоров—16.

Н—00622.

Типография отдела издательств и полиграфической промышленности Министерства культуры БМАССР.